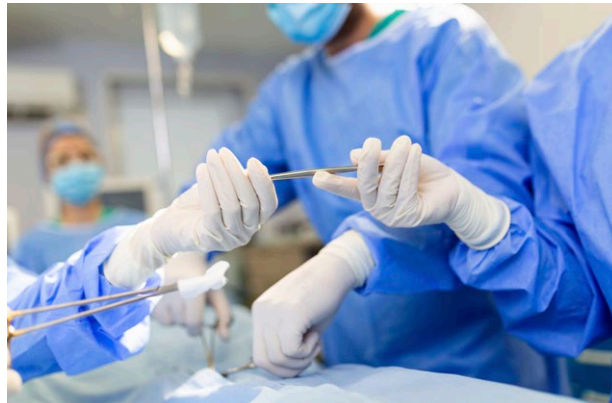

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valviran tilinpäätös ja toimintakertomus 2023

Sisällysluettelo

Dnro V/4019/2024

1. Johdon katsaus	3	6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	64
2. Tuloksellisuus	6	7. Tilinpäätösanalyysi	69
3. Vaikuttavuus	13	7.1 Rahoituksen rakenne	69
4. Toiminnallinen tehokkuus	19	7.2 Talousarvion toteutuminen	70
4.1 Toiminnan taloudellisuus	19	7.3 Tuotto- ja kululaskelma	71
4.2 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	20	7.4 Tase	71
5. Tuotokset ja laadunhallinta	22	8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	72
5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus, luvat ja valvonta	22	9. Arviointien tulokset	73
5.1.1 Ammattihenkilöiden laillistukset ja nimikesuojaukset	22	10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	74
5.1.2 Yksityisten palveluntuottajien luvat	30	Talousarvion toteutumalaskelma	75
5.1.3 Terveyttä ja tutkimusta koskevat luvat	34	Tuotto- ja kululaskelma	76
5.1.4 Suunnitelmaperusteinen valvonta	35	Tase	77
5.1.5 Reaktiivinen valvonta	36	Liitetiedot	79
5.1.6 Ammattihenkilöiden valvontalautakunta	42	Allekirjoitukset	84
5.1.7 Ammattihenkilön omaan pyyntöön perustuvat ammattioikeuksien poistopäätökset	44	Tilintarkastajan merkintä	85
5.2 Asiakastieto- ja toisiolain mukainen ohjaus ja valvonta	44		
5.3 Varhaiskasvatuksen ohjaus ja valvonta	45		
5.4 Alkoholilupahallinto ja -valvonta	46		
5.5 Alkoholihallinnon ohjaus ja alkoholimarkkinoinnin valvonta	51		
5.6 Tupakkalain mukainen ohjaus ja valvonta	54		
5.7 Terveystieteellisen mukainen ohjaus, lupahallinto ja valvonta	57		
5.8 Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta (Tukija)	59		
5.9 Adoptiolautakunta	61		

1 Johdon katsaus

Vuosi 2023 oli Valvirassa voimakkaan kehittämisen vuosi, johon sisältyi useiden valtakunnallisten uudistusten valmistelua ja toimeenpanoa: hyvinvointialueiden aloittaminen ja sote-järjestämislain¹ valvontaan tuomat muutokset, kahden merkittävän uuden rekisterin käyttöönotto, sote-valvontalain² voimaantuloon valmistautuminen, uusi raskaudenkeskeytyslaki ja uuteen hallitusohjelmaan liittyvät toimenpiteet – erityisesti valtion aluehallintouudistuksen käynnistyminen. Vaikka aikatauluissa oli haasteita ja henkilöstö joutui venymään, onnistuimme kehittämistyössämme varsin hyvin, pystyimme hoitamaan kaikki lakisääteiset tehtävämme ja samaan aikaan huolehtimaan henkilöstömme hyvinvoinnista. Saavutimme tulostavoitteemme pääosin hyvin.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alussa ja saivat ensisijaisen vastuun valvoa kaikkia järjestämisvastuullaan olevia sote-palveluja. Hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvan valvonnan valvonnasta ja yhteistoiminnasta alueiden kanssa onkin tullut Valviran ja aluehallintovirastojen keskeinen tehtävä. Valvira on yhdessä aluehallintovirastojen kanssa ohjannut ja tukenut hyvinvointialueita ja varmistanut, että niiden omavalvonta toteutuu. Ensimmäisen vuoden havaintojen perusteella voidaan todeta, että omavalvonnan organisointuminen, rakenne ja resurssit alueilla vaihtelevat. Omavalvontaohjelmat on laadittu kaikilla hyvinvointialueilla. Palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja riittävyttä hyvinvointialueet eivät kaikilta osin ole pystyneet omavalvonnallisesti turvaamaan. Hyvinvointialueen toiminnan yhtenäistämisen keskeneräisyys sekä useat erilliset asiakas- ja potilastietojärjestelmät haittasivat omavalvonnan toteuttamista monilla alueilla. Vuonna 2023 omavalvonnassa painottui erityisesti sosiaalihuollon ja ostopalvelujen valvonta.

Sote-valvontalaki tuli voimaan 1.1.2024 ja muutti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien lupamenettelyn rekisteröintimenettelyksi. Valvira valmisteli lain toimeenpanoa tiiviissä yhteistyössä aluehallintovirastojen ja sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa koko

¹ laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

² laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta

vuoden ajan. Samalla sote-valvontalakiin perustuvan uuden palveluntuottajarekisteri Soterin valmistelu eteni erittäin tiukasta aikataulusta huolimatta suunnitelman mukaisesti. Rekisterin ensimmäinen versio saatiin käyttöön vuoden 2024 alussa, mutta Soterin kehitystyö jatkuu ja käyttöönoton alkuvaiheen haasteita ratkotaan.

Ammattioikeutta koskevien myönteisten päätösten määrä nousi vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Tämä johtui suurelta osin hoitoalan ammattioikeushakemusten kasvusta. Erityisesti sairaanhoitajien ja lähihoitajien hakemuksia tuli edellisvuotta enemmän. Myös ulkomailla lääkärin tutkinnon suorittaneiden hakemusten määrä kasvoi. Varsinkin EU/ETA-maissa koulutettujen lääkäreiden laillistusmäärät nousivat merkittävästi.

Seurasimme tehostetusti Ukrainassa käytävän sodan vaikutuksia ammattioikeusasioihin yhteistyössä STM:n kanssa. Ukrainasta paenneilta henkilöiltä tuli kuitenkin odotettua vähemmän ammattioikeushakemuksia.

Valviran tulossopimukseen kirjatut alkoholihallinnon digitalisointitavoitteet täyttyivät uudistetun alkoholielinkeinorekisterin (Allu) käyttöönotossa huhtikuussa 2023. Kyseessä on tärkeä kehitysaskel paitsi digitalisaatiossa, myös asiakaslähtöisyydessä ja viranomaisten työn tehostamisessa sekä yhdenmukaistamisessa. Uuden Allu-rekisterin myötä alkoholielinkeinon kannalta ensisijaiset lupa-asiat, ilmoitukset ja raportointi hoidetaan nyt sähköisesti.

Alkoholijuomien valvonnassa Valvira päivitti Suomessa myytävien viinien pakkausmerkintäohjetta EU-komission tiedonannon ja joulukuussa voimaan tulleiden säädösten mukaisesti. Uudet säädökset edellyttävät, että viinien etiketteihin täytyy lisätä ravintoarvoilmoitus ja ainesosaluettelo.

Ympäristöterveydenhuollossa saatiin yhteistyössä useiden muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa valmiiksi uudistuneita talousvesisäädöksiä koskevat tulkinnat ja linjaukset. Tämä vaativa asiantuntijayhteistyö konkretisoituu pian julkaistavaan laajaan soveltamisohjeeseen. Asumisterveydessä

Valvira laati asuntojen terveyshaittojen selvittämiseen ohjeen, joka julkaistiin alkuvuodesta 2024.

Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskevat säädökset tulivat täysimääräisesti voimaan toukokuun alussa. Kunnissa tapahtuvan tupakkalain valvontatyön tueksi Valvira antoi huhtikuussa laajan ohjeen tupakkalain markkinointisäännöksen soveltamisesta.

Valviralla on vakiintunut rooli yhtenä valmiuden ja varautumisen tilannekuvaviranomaisena. Osallistuimme tiiviisti STM:n johtamiin valmiuden ja varautumisen yhteistyö- ja tilannekuvaryhmiin ja teimme yhteistyötä uusien valmiuskeskusten kanssa. Osallistuimme tietosuoja- ja tietoturvaloukkausten hallinnan harjoitus Taistoon sekä Olki23-säteilytilanteen harjoitukseen. Päivitimme viraston oman valmiussuunnitelman. Osallistuimme myös aktiivisesti yksityisen sosiaalihuollon lakon aiheuttamaan tilannekuvatyöhön ja oma-valvonnan tukemiseen asiakasturvallisuuden varmistamisessa lakon aikana hyvinvointialueilla ja palvelutuotannossa.

Vuonna 2020 alkunsa saaneessa Fimean, STUKin, Tukesin ja Valviran (FSTV) yhteistyöverkostossa viimeisteltiin yhteinen vaikuttavan viranomaisvalvonnan viitekehys sekä toteutettiin STUKin johdolla riskitietoisien viranomaistoiminnan kehityshanke. Tiivis yhteistyö jatkui myös viestinnän kehittämisessä. Lisäksi virastojen henkilöstölle järjestettiin yhteinen seminaari viranomaistoiminnan asiakaslähtöisyydestä ja pohdittiin muun muassa tiedolla johtamiseen liittyviä haasteita.

Valviran kansainvälinen yhteistyö oli aktiivista. Valvonnan ja lupahallinnon toimintatapoja kehitettiin muun muassa EU-jäsenmaiden ja pohjoismaisissa verkostoissa, esimerkiksi Nordiska Gruppen för Hälsopersonal-yhteistyöryhmässä. Valvira toimi aktiivisesti eurooppalaisten valvontaviranomaisten SINC-verkostossa (International Innovation Network for Health &

Care Regulators) ja osallistui muun muassa verkoston valvonnan tutkimusta käsitelleisiin seminaareihin, verkostossa toimivien tiimien työskentelyyn sekä vuosikokoukseen. Vuosikokouksen teemana oli tekoäly ja sen vaikutukset valvontaviranomaisen toimintaan.

Valvira jatkoi myös vaikuttamista International Association of Medical Regulatory Authorities (IAMRA) -järjestön jäsenenä. Lisäksi Valvira tuki sosiaali- ja terveysministeriötä tehtäväalueensa kansainvälissä tehtävissä.

Yhteistyö Ahvenanmaan maakuntahallituksen (Ålands landskapsregeringen, Social- och miljöavdelningens Hälso- och sjukvårdsbyrå) kanssa jatkui ja tiivistyi. Yhteistyötapaamisten asiakysymykset liittyivät erityisesti työnjakoon Valviran ja maakuntahallituksen välillä sekä ajankohtaisiin terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistamis- ja valvontakysymyksiin.

Loppuvuodesta saimme valmiiksi strategiamme päivitystyön. Päivitetystä strategiasta huomioidaan entistä paremmin muuttuva toimintaympäristö, erityisesti sote-uudistus ja muuttunut palvelujärjestelmä.

Valvira antoi hallitusohjelmaan viisi ehdotusta: sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaisrakenteiden uudistaminen, ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus, alkoholilain mukaisen monopolijärjestelmän turvaaminen tai uudelleenarviointi, terveydensuojelulain kokonaisuudistus sekä tupakkalain tavoitteiden saavuttaminen. Kaikki nämä huomioitiin lopullisessa hallitusohjelmassa kattavasti. Tuotimme hallitusohjelmaneuvoitteluihin myös erilaisia tausta-aineistoja.

Keväällä 2023 laadimme Valtiokonttorin suosituksen mukaisesti vuodesta 2022 vastuullisuusraportin, jossa tarkastellaan viraston vastuullisuustavoitteiden saavuttamista.

Vuosittaisen työtyytyväisyyskysely VMBaron mukaan Valviran henkilöstön työtyytyväisyys vuonna 2023 oli 3,78 asteikolla 1–5 (3,67 vuonna 2022). Työtyytyväisyys on kyselyn mukaan parantunut jo neljänä vuonna peräkkäin.

Kehittämistoimenpiteiksi nyt tehdyn kyselyn perusteella nousivat monipaikatyön kehittäminen ja henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen valtion aluehallinnon uudistuksessa, joka käynnistyi syyskuussa ja jonka valmistelutyössä olemme olleet alusta saakka tiiviisti mukana.

Valtiovarainministeriön johtama valtion aluehallinnon uudistus on Valviran näkökulmasta tervetullut uudistus. Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvonta-tehtävät on tarkoitus yhdistää uuteen valtakunnalliseen lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon. Tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöjä alueesta riippumatta sekä sujuvoittaa prosesseja ja palvelua. Uuden valtakunnallisen viraston toimeenpanon hankesuunnitelma valmisteltiin loppuvuodesta Valviran puheenjohtajuudella. Tavoite on, että uusi monialainen virasto aloittaa toimintansa vuoden 2026 alussa.

Seuraavat kaksi vuotta ovatkin yhä intensiivisemmän tekemisen ja uudistamisen aikaa, kun valmistelemme siirtymistä uuteen valtakunnalliseen virastoon ja osallistumme vahvasti uuden viraston suunnitteluun ja toimeenpanoon. Samalla meidän on huolehdittava lakisäätöjen perustehtävien hoitamisesta ja niiden sujuvasta siirtämisestä uuteen virastoon, keskellä hyvin haasteellisia toimintaympäristön muutoksia ja uusia tehtäviä. Emme myöskään voi jättää välttämätöntä toiminnan kehittämistä.

Kiitos Valviran henkilöstölle, asiakkaille ja sidosryhmille vuodesta 2023. Yhdessä onnistumme jatkossakin.

Ylijohtaja **Markus Henriksson**

2 Tuloksellisuus

Tulosopimuksen ja siinä asetettujen tulostavoitteiden arvioinnissa käytetään asteikkoa 1-5

5 = tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti, **4** = tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti,

3 = tulostavoite on toteutunut lähes suunnitellun mukaisesti, **2** = tulostavoite on osittain toteutunut

1 = tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna

PALVELUT		
1) Peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, turvallisuus ja laatu varmistettu		
Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Valvonta suunnattu palveluihin, joiden saatavuudessa, turvallisuudessa tai oikea-aikaisuudessa on vakavimpia puutteita.	Valvontaa on suunnattu hoitoon ja palveluihin pääsyyn.	3,5
Kiinnitetty erityistä huomiota perusterveydenhuollon, iäkkäiden henkilöiden ja lasten palveluihin sekä kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämistehävän valvontaan.	Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelman painopisteissä on huomioitu hoitoon pääsy, lastensuojelu, kotihoito, neuvola-asetuksen toimeenpano ja lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä terveydenhuolto. Ohjattu ja tuettu hyvinvointialueiden omavalvontaa ohjaus- ja arviointikäynneillä ja järjestämällä koulutustilaisuuksia.	3,5
Tuki hyvinvointialueiden käynnistämiseen.	Tuettu hyvinvointialueiden järjestämisen valvontaa ja omavalvontaa yhteydenottojen perusteella, ohjauskirjein, ohjaus- ja arviointikäynneillä. Järjestetty useita koulutustilaisuuksia. Hyvinvointialueille on lähetetty kuukausittain Vaikuttavaa omavalvontaa -tiedote, johon on koottu omavalvonnan varmistamisen kannalta tärkeitä ajankohtaisia asioita. Omavalvonnasta tehty tehostettua viestintää sosiaalisessa mediassa.	3,5
Valvonnan painopisteen vahvistaminen hyvinvointialueiden järjestämistehävän ja omavalvonnan valvontaan sekä tähän liittyvään ohjaukseen huomioiden myös hyvinvointialueiden valtakunnalliset tavoitteet suuntaviivana ja kiinnittäen erityistä huomiota henkilöstön saatavuuteen ja riittävyteen.	Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelman avulla on tuettu hyvinvointialueiden järjestämisen valvontaa ja omavalvontaa. Painopisteinä olivat hoitoon pääsy, kotihoito, lastensuojelu, neuvola-asetuksen toimeenpano ja lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä terveydenhuolto. Ohjaus- ja arviointikäynnit tehtiin 16 hyvinvointialueelle. Järjestetty koulutustilaisuuksia, joista yksi oli suunnattu ammattihenkilöiden omavalvonnan tukemiseen.	3,5

PALVELUT**1) Peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, turvallisuus ja laatu varmistettu**

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Parannettu valvontaviranomaisten ratkaisu- ja toimintakäytäntöjen valtakunnallista yhdenmukaisuutta.	Valviran ja aluehallintovirastojen sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontayhteistyöryhmien ja muiden työryhmien toiminta on ollut tiivistä toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Esiarviointikriteerit on laadittu yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen valvontaohjelma on toteutettu yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa. Varhaiskasvatuslaissa säädetystä, Valviran aluehallintovirastoihin kohdentuvasta ohjaustehtävästä sekä Valviran ja aluehallintovirastojen yhteistyökäytännöistä tehtiin arviointi. Arvioinnin pohjalta määriteltiin kehittämistoimenpiteet.	4

2) Valvonnan vaikuttavuus lisääntynyt

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Valvonta perustuu valvottavan toiminnan toteutumisesta saataviin tietoihin sekä valvonnassa syntyneisiin tietoihin. Syntynyt tieto on mahdollisimman avointa ja muiden toimijoiden käytettävissä.	Sote-valvonnasta syntyneen tiedon hyödyntämistä on edistetty parantamalla tietojen yhdenmukaisuutta ja kattavuutta. Tietoja ei ole voitu hyödyntää täysimääräisesti tietovarastossa olevien virheellisyyksien vuoksi.	2,5
Valvira osallistuu tehdyn sopimuksen mukaisesti Toivo-ohjelman sisältämän Valtava-hankkeen toteuttamiseen edistäen tietoon perustuvan valvonnan ja tietoa tuottavan valvonnan kehittämistä.	Valvira osallistui Valtava-hankkeeseen sen päättymiseen saakka. Toivo-ohjelma ja sen hankkeet sekä hankkeiden rahoitus päättyi 30.4.2023. Työtä jatkettiin yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) sekä aluehallintovirastojen kanssa vuoden 2023 loppuun saakka. Kaikkia tavoiteltuja tuloksia ei saavutettu.	2,5
Lisätty sähköistä asiointia ja toimintamallien digitalisointia. Aiemmin laaditun digitiekartan toteutumista seurataan ja päivitetään säännöllisesti.	Vuoden 2023 aikana sähköistä asiointia on laajennettu seuraavasti: <ul style="list-style-type: none">• Ammattioikeuksien sähköistä asiointia laajennettu koskemaan suomalaisen koulutuksen suorittaneita psykoterapeutteja.• Alkoholielinkeinolupien sähköinen asiointi (Allu 2.0 -hanke).• Sote-valvontalain mukaisen Soteri-rekisterin ensimmäinen versio saatiin käyttövalmiiksi lain voimaantuloa 1.1.2024 varten.• Asiakastietolain ja toisiolain valvonnan rekisterejä on kehitetty vuoden 2023 aikana. Tiettyjen avoimien asiakysymysten vuoksi julkaisu on siirretty vuoden 2024 keväälle. Digitiekartta on päivitetty syksyllä 2023.	3,5

PALVELUT**2) Valvonnan vaikuttavuus lisääntynyt**

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Valvira edistää aktiivisesti viranomaisvalvonnan yhtenäisyyttä ja virastojen yhteistyötä.	Valvira jatkoi osallistumista Fimean, STUKin ja Tukesin kanssa yhteistyöhön. Valvira osallistui FSTV:n verkoston projektiin, jossa selvitettiin riskien merkitystä viranomaisvalvontaan sekä pohdittiin keinoja lisätä valvonnan vaikuttavuutta riskiajattelulla.	4

TOIMINTAKYKY**1) Ylläpidetty ja edistetty elinympäristön terveyttä, vähennetty ja poistettu terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä**

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Edistetty yhdenmukaista valvontaa ja elinkeinon omavalvontaa. Muun muassa alkoholielinkeinorekisteri uudistettu.	Allu-hanketta edistettiin merkittävin viraston panostuksin ja uudistetun alkoholielinkeinorekisteri Allun molemmat käyttöönottoerät on otettu tuotantoon ja hanke on päätetty vuoden 2023 lopussa. Järjestelmä mahdollistaa käyttäjäystävällisen sähköisen asioinnin elinkeinolle ilmoitus-, lupa- ja raportointiasioissa ja yhdenmukaistaa sekä tehostaa alkoholihallinnon työtä. Rekisterin kehitystyö jatkuu edelleen kaikkien suunniteltujen toiminnallisuuksien toteuttamiseksi. Alkoholihallinnon ja tupakkalain valvontaohjelmien jalkautus on edennyt suunnitellusti.	4
Vahvistetaan osana kuntien strategia- ja hyvinvointityötä ehkäisevän päihdetyön menetelmien ja paikallisen vaikuttamisen osuutta huomioiden se ohjauksessa ja valvonnassa.	Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman painopisteet on huomioitu sekä tupakkalain että alkoholilain valtakunnallisten valvontaohjelmien toimeenpanossa tavoitteena valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyö niin, että toiminta tukee alkoholi- ja tupakkalain sekä EPT-lain tavoitteiden toteutumista. Uuden alkoholielinkeinorekisterin ympäristön kuulemisen lausuntotyökalu on suunniteltu toteutettavaksi 2024.	4
Vahvistetaan elinympäristöterveyden edistämistä painottamalla kuntien terveydensuojelun ohjauksessa terveyshaittojen tunnistamista ja ennaltaehkäisyä. Tiivistetään tämän toteuttamiseksi viranomaisyhteistyötä Valviran, THL:n ja aluehallintovirastojen kesken.	Valvira on jatkanut elinympäristöterveytyksen ohjausta yhteistyössä THL:n ja aluehallintovirastojen kanssa ja saanut valmiiksi kivenmurskausta ja louhintaa koskevan ohjauksen. Tavoitteen edistämiseksi suunniteltiin ja toteutettiin viranomaiswebinaari tuulivoimasta terveydensuojelussa.	4

TOIMINTAKYKY**2) Sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuva, valmius ja varautuminen on parantunut sekä väestön ja toimialan kriinkestävyys on vahvistunut**

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Valvira ylläpitää valmiutta ja kyvykkyyttä häiriötilanteiden valvontaan.	<p>Valvira on osallistunut tietosuoja- ja tietoturvaloukkausten hallinnan harjoitus Taistoon sekä Olki23-säteilytilanteen harjoitukseen. Lisäksi osallistuttiin Säteilyturvakeskuksen järjestämään säteilytilanteiden viestinnän työpöytäharjoitukseen.</p> <p>Valvira on osallistunut vuonna 2024 voimaan tulevan kyberturvallisuusdirektiivin (NIS2-direktiivi) kansallisen täytäntöönpanon valmisteluun (erityisesti Valviralle tulossa uusia tehtäviä).</p> <p>Valvira on vastaanottanut ilmoitukset sosiaali- ja terveydenhuollon tietoturvauhkista ja -loukkauksista EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin perusteella (NIS-direktiivi).</p> <p>Valvira osallistui aktiivisesti yksityisen sosiaalihuollon lakon aiheuttamaan tilannekuvatyöhön ja oma-valvonnan tukemiseen asiakasturvallisuuden varmistamisessa lakon aikana hyvinvointialueilla ja palvelutuotannossa.</p> <p>Valvira on tehnyt tiivistä yhteistyötä häiriötilannekuvasta muiden viranomaisten, kuten Kyberturvallisuuskeskuksen kanssa.</p>	4,5
Valvira osallistuu varautumisen ja valmiussuunnittelun yhteistyöhön sekä tilannekuvan ylläpitoon STM:n hallinnonalan virastojen ja hyvinvointialueiden kanssa.	<p>Valvira on osallistunut erittäin aktiivisesti ja laajasti varautumisen ja valmiussuunnittelun konsernitaseiseen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Valvira on ollut mukana STM:n johtamissa valmiuden ja varautumisen yhteistyö- ja tilannekuvaryhmissä ja tuottanut tilannekuvaa omalta osaltaan.</p> <p>Valviran yhteistyö uusien valmiuskeskusten kanssa on ollut aktiivista. Viraston oma valmiussuunnitelma päivitettiin.</p> <p>Valvira osallistui osaltaan myös NATO-jäsenyyden valmisteleviin toimenpiteisiin, muun muassa STM:n nk. NATO-työryhmään sekä isäntämaatukivalmisteluun.</p>	4

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALAN YHTEISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN VALVIRASSA

1) Osaaminen strategisilla osaamisalueilla vahvistunut

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Virasto määritellyt keskeiset, tulevaisuuteen suuntautuvat strategiset osaamisalueet ja ryhtynyt kehittämään henkilöstön osaamista näillä alueilla systemaattisesti ja monipuolisesti.	Strategisten osaamisalueiden määrittelyprojekti on valmistunut vuoden 2023 aikana. Strategisten osaamisen nykytilaa, kriittisyyttä ja riittävyttä on myös arvioitu ja näiden pohjalta on suunniteltu kehittämissuoritusarvioita. Osaava-järjestelmän käyttöä on laajennettu tavoite- ja kehityskeskusteluiden lisäksi myös suoritusten arviointiin. VMBaro työyhteisön kehittämiskyselyn tulokset paranivat entisestään: Osaaminen, oppiminen ja uudistuminen oli 3,67 (3,51 vuonna 2022 ja 3,49 vuonna 2021).	4

2) Liikkuvuudella tuettu osaamisen kehittämistä

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Osaamista hyödynnetty laajasti viraston sisällä ja viraston ulkopuolelta. Viraston henkilöstö jakaa osaamistaan ja tietoaan viraston sisällä sekä verkostoitumalla ja osallistumalla virastorajat ylittävien asioiden valmisteluun.	Sisäistä ja ulkoista liikkuvuutta on tuettu edelleen virastossa ja hyödynnetty näissä aiemmin laadittuja liikkuvuutta tukevia ohjeistuksia. Virastossa on osallistuttu Valtava- ja VAU-hankkeisiin. Lisäksi aluehallintovirastot ovat osallistuneet Valviran toteuttamiin Soteri- ja Allu -rekisterihankkeisiin. Yhteisprojekteihin kohdennettu työaika on 5,0 %. Lisäksi Valviran asiantuntijat ovat osallistuneet virastorajat ja hallinnonalojen rajat ylittävään asioiden valmisteluun lukuisissa työryhmissä. Vuoden 2023 lopussa henkilöstöstä 3,3 % oli virkakierrossa viraston ulkopuolella. Kaikkiaan henkilöstöstä oli virkakierrossa 5,7 %. Virastossa oli 3 henkilöä virkakierrossa muualta.	4

3) Työnantajakuva on parantunut

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Virasto tuonut viestinnän keinoin aktiivisesti esiin työtään ja asiantuntijoitaan ja hyödyntänyt eri viestintäkanavia monipuolisesti.	Asiantuntijoita ja heidän työtään on aktiivisesti esitelty Valviran LinkedIn-tilillä. Asiantuntijablogeja on julkaistu säännöllisesti Valvira.fi-sivustolla ja nostettu sekä X-palveluun että LinkedIniin. Sometileillä on kampanjamaisesti julkaistu Valviran toiminnan tunnuslukuja. VMBaron tulokset työnantajakuva osalta paranivat vuonna 2023 entisestään: Työnantajakuva ja arvot 3,99 (3,91 vuonna 2022 ja 3,83 vuonna 2021).	4

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALAN YHTEISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN VALVIRASSA

4) Viraston toimintaa kehitetään ja uudistetaan pitkäjänteisesti Julkisen hallinnon strategian suuntaviivojen mukaisesti

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Lupa- ja valvontatoiminnan strategia on päivitetty Julkisen hallinnon strategian suuntaviivat huomioiden (tehty 2021). Toimintaa kehitetään ja uudistetaan Valviran strategiseen toimintasuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden mukaisesti.	Strategiaa on toimeenpantu tulossopimukseen ja strategiseen toimintasuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden avulla. Valviran strategia päivitettiin syksyllä 2023. Päivityksessä hyödynnettiin Valviran kannalta keskeisiä ylemmän tason strategioita, kuten Julkisen hallinnon strategiaa ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan konsernistrategiaa.	4

5) Kansallisen hankintastrategian toimeenpano käynnissä

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Viraston toimintasuunnitelma valmisteltu ja toimeenpano käynnistetty.	Toimintasuunnitelma valmistui kokonaisuudessaan vuonna 2023. Valvira on osallistunut Hankinta Suomi -ohjelman mukaiseen kansallisen hankintastrategian toimeenpanoon ja on toteuttanut siinä esiin nousseita toimintamalleja.	4

6) HANDI-palvelun käytön tehostaminen

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Handi-palvelun automatisointiratkaisuja hyödynnettävä mahdollisimman laajasti. Ostolaskujen automaatio lisääntynyt ja laskuautomaatioaste kasvanut valtionhallinnon yhteisten tavoitteiden mukaisesti.	Valviran Handi-automaatioaste vuodelta 2023 on 65 % (kumulatiivinen luku vuoden 2023 alusta). Vuonna 2022 vastaava luku oli 61 %. Valvira on ottanut käyttöön Handin Sopimushallinta -moduulin keväällä 2023. Sopimushallinta-moduulin avulla hallinnoidaan Valviran hankintasopimusten elinkaarta. Sopimuksen vastuuhenkilöt saavat erilaisia hälytyksiä, joiden avulla automatisoidaan sopimusten voimassaolon seuranta.	4

7) Tiedonhallintalain toimeenpano

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Lain vaatimusten toteutuminen.	Vaatimukset on toteutettu ja niitä seurataan aktiivisesti. Muutosvaikutusten arviointiin on otettu käyttöön uusi toimintamalli ja tiedonhallintamallia on kehitetty.	4

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALAN YHTEISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN VALVIRASSA

8) Julkisten palveluiden digitaalinen saatavuus kansalaisille ja yrityksille vuoteen 2023 mennessä

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Digitaalisten palveluiden tarjoamises-ta annetun lain toimeenpano.	Valvira on ottanut vaatimukset huomioon digitaalisten palveluiden kehittämisessä. Saavutettavuutta ja tietoturvallisuutta on arvioitu auditoinnein ja erilaisilla valvontatyökaluilla. Valvira julkaisi 2023 Alkoholielinkeinorekisteri Allun ja uudet verkkosivut, joiden toteutuksissa on otettu huomioon lain vaatimukset. Järjestelmille on toteutettu vaadittavat arvioinnit ja tehty saavutettavuus-selosteet.	4

9) Digitaalisen turvallisuuden varmistaminen

- Näkökulman laajentaminen teknologisten tietoturvahukien ulkopuolelle
- Sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöuhkien huomioiminen digitaalisessa turvallisuudessa
- Koulutuksen ja tietoisuuden jatkuva lisääminen varautumisen välineenä

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Riskien arvioinnissa tunnistetaan ja huomioidaan nousevat digitaaliseen turvallisuuteen vaikuttavat trendit sekä sosiaaliset, taloudelliset että ympäristöuhat osana toiminnan jatkuvuuden varmistamista. Digitaalisen turvallisuuden merkitys tulee osaksi organisaation ja sen keskeisten sidosryhmien toimintakulttuuria, muun muassa ohjeistuksen ja koulutuksen avulla.	Henkilöstön koulutusta aiheesta on lisätty. Esihenkilöitä ja asiantuntijoita on osallistunut HAUS kehittä-miskeskus Oy:n järjestämään Kyberturvaaja-koulutukseen. Digitaalista turvallisuutta on arvioitu säännöllisesti ja siitä raportoitu STM:öön. Digitaaliseen turvallisuuteen liittyviä riskejä on nostettu virastotason riskiarviointiin ja hallintatoimen-piteiden toteutumista seurataan aktiivisesti. Valvira osallistui tietosuojaja- ja tietoturvaloukkausten hallinnan Taisto-harjoitukseen ja Olki23-säteily-tilanteen harjoitukseen.	4

10) Ilmoittajan suojelua koskevan lainsäädännön (HE 147/2022) toimeenpano

Tulostavoite 2023	Toimenpiteet 2023	Arvio 2023 (1-5)
Virasto toimeenpanee lain Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sen tultua voimaan (ks. HE 147/2022).	Valviran sisäinen ilmoituskanava otettu käyttöön aikataulun mukaisesti. Ilmoitusten käsittelyohje laadittu.	4

3 Vaikuttavuus

Valviran yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet perustuvat hallitusohjelmassa määriteltyihin hallinnonalan yhteisiin vaikuttavuustavoitteisiin. Valviran toiminnalliset tavoitteet tukevat hallitusohjelman vaikuttavuustavoitteen Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet -painopistealueen toteutumista. STM:n ja Valviran välisen tulossopimuksen tavoitteenasettelussa on otettu huomioon myös STM:n konsernistrategian 2017–2030 tavoitteet.

Valviran toiminnan vaikuttavuus oli vuonna 2023 hyvällä tasolla.

Sosiaalihuolto, terveydenhuolto ja varhaiskasvatus

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden kokonaislukumäärä vuoden 2023 lopussa oli 546 188 ammattihenkilöä. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kokonaislukumäärä vuoden 2023 lopussa oli 244 142 ammattihenkilöä.

Ammattihenkilöiden valvontalautakunnassa tehtyjen päätösten määrä nousi edellisvuodesta huomattavasti. Vuoden 2023 aikana päätöksiä tehtiin 347, kun edellisvuonna tehtyjen päätösten määrä oli 240. Potilas- tai asiakasturvallisuuden varmistamiseksi ammattioikeutensa menetti 91 henkilöä. Ammatinharjoittamisoikeuden poistamisen tai rajoittamisen taustalla on usein päihdeongelma, muut terveydentilaan liittyvät syyt, ammattitaidon puutteet tai muu epäasianmukainen toiminta.

Yhä useampi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö sai menetettyjä ammattioikeuksiaan takaisin vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Valvira palautti ammattioikeuksia kokonaan tai osittain 135 hakijalle, kun edellisenä vuonna luku oli 33. Kokonaan hyväksytyistä hakemuksista 107 oli sellaisia, joissa aiempi ammattioikeuden poisto oli perustunut ammattihenkilön omaan pyyntöön.

Ammattioikeuksiensa poistamista hakeneiden määrä on vähäinen suhteessa ammattihenkilöiden koko määrään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden omat pyynnöt ammattioikeuksien poistosta lisääntyivät hyvin paljon vuoden 2022 aikana, ja niiden käsittely ruuhkaantui. Hakemusruuhka saatiin kuitenkin tehokkaasti purettua muun ammattihenkilövalvonnan tästä kärsimättä. Vuonna 2023 Valvira poisti ammattioikeudet 602 ammattihenkilöltä, jotka itse olivat pyytäneet oikeuksiensa poistamista. Näistä 392 oli nimikesuojattuja lähihoitajia ja 150 oli laillistettu sairaanhoitajaksi. Vuonna 2022 kokonaismäärä oli 997, ja 46 vuonna 2021.

Ammattioikeuksiensa poistamista hakeneiden henkilöiden määrä on erittäin vähäinen suhteessa Valviran rekisterissä olevien ammattihenkilöiden koko määrään.

Valvira osallistui vuoden 2023 aikana erityisesti EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville sairaanhoitajille suunnatun laillistusprosessin ja siihen olennaisesti liittyvän valtakunnallisen ja pysyvän pätevyitysmenkulutuskokonaisuuden suunnitteluun ja kehittämiseen yhteistyössä eri ministeriöiden ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Valvira sujuvoitti ja nopeutti EU/ETA-alueen ulkopuolella kouluttautuneiden sairaanhoitajahakijoiden prosessia. Tätä edesauttoivat sairaanhoitajan koulutusta järjestävissä ammattikorkeakouluissa meneillään olevat niin sanotut pätevyityshankkeet. Tulos näkynee Valviran päätöslukumäärissä tulevina vuosina.

Hyvinvointialueiden omavalvontatehtävää tuettiin monin tavoin, kuten järjestämällä alueille valvontaan ja uusien lakien toimeenpanoon liittyviä webinaareja sekä antamalla ohjausta puhelimitse ja sähköpostitse. Hyvinvointialueet ovat saaneet kuukausittain Vaikuttavaa omavalvontaa-tiedotteen, johon kootaan omavalvonnan varmistamisen kannalta keskeisiä ajankohtaisia asioita.

Kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn valvonnassa Valvira aloitti valvonnan 16 hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle jatkona joulukuussa 2022 päätetyille sairaanhoitopiirien valvonnoille. Valvonnat ovat vielä kesken.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisessa suunnitelmallisessa valvonnassa selvitettiin, miten hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki ovat laatineet omavalvontaohjelmansa ja käynnistäneet sote-uudistuksen mukaista omavalvontaa hoitoon pääsystä, lastensuojelussa, neuvola-asetuksen toimeenpanossa, lasten ja nuorten ehkäisevässä terveydenhuollossa sekä iäkkäiden kotihoidossa.

Laajan ennakkokyselyn ja kootun materiaalin pohjalta kaikille hyvinvointialueille, HUS-yhtymään ja Helsingin kaupungille tehtiin ohjaus- ja arviointikäynti (viisi käyntiä siirtyi vuodelle 2024).

Valviran ja aluehallintovirastojen sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontayhteistyöryhmien ja muiden työryhmien toiminta on ollut tiivistä toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamiseen laadittiin esiarviointikriteerit yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa.

Valvira laati STM:lle ja THL:lle yhteenvedon valvontaa, kanteluja sekä yhteydenottoja koskevista aluehallintovirastojen ja Valviran havainnoista vuodelta 2022 ja alkuvuodesta 2023. Yhteenvedossa tuotiin esiin yleisesti ja laaja-alaisesti esiintyvät ongelmat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä, tuottamisessa ja toiminnan ohjauksessa. Lisäksi tunnistettiin kohteet, joissa henkilöstöresurssien riittämättömyys oli vakavimmalla tasolla.

Haasteita ilmeni hoitoon ja palveluun pääsystä. Tämä näkyi yhteyden saamisen ja hoidon ja palvelun tarpeen arvioinnin viiveenä. Hoidon ja palvelun saamisessa ilmeni viivettä sekä riittämättömyyttä. Henkilöstön saatavuudessa ja riittävyudessa oli laajalti haasteita. Järjestämisvastuuseen kuuluvan omavalvonnan hahmottaminen ja organisoituminen oli vielä keskeneräinen, samoin varautumisen huomioiminen.

Valvira ja aluehallintovirastot ovat ohjanneet runsaasti hyvinvointialueita ja palveluntuottajia ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilömitoituksen omavalvonnassa, ja toteutunut henkilöstömitoitus onkin kehittynyt vanhuspalvelulain edellyttämään suuntaan. Positiivisena voidaan pitää sitä, että THL:n seurannan perusteella henkilöstömitoituksen alittaneista yksiköistä noin puolessa alitus oli vähäinen, vain 0,01–0,02 työntekijää asiakasta kohden.

Varhaiskasvatuksen valvonnassa Valvira jatkoi yhdessä aluehallintovirastojen kanssa yhteisen valvontaohjelman mukaista suunnitelmallista valvontaa. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuonna 2023 painopiste oli lakimuutosten toimeenpanon ohjauksessa sekä esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen valvonnassa. Lisäksi Valvira selvitti yksityisten perhepäivähoitajien omavalvonnan toteutumista kaikista Suomen kunnista osana valvontaohjelmaa. Valviran johdolla jatkettiin myös valvontaviranomaisten ja suurimpien yksityisten päiväkotiketjujen yhteistyö- ja ohjauskokouksia.

Asiakastietolakiin ja toisiolakiin perustuva valvonta

Valviran tehtävänä on valvoa ja edistää asiakastietolain mukaisten asiakas- ja potilastietojärjestelmien, asiakastietojen välityspalvelujen, Kanta-palvelujen sekä hyvinvointisovellusten vaatimustenmukaisuutta. Asiakastietolakiin perustuvia valvonta-asioita aloitettiin 67. Päätettyjä valvontoja oli 60. Valvonnassa olleissa asiakas- ja potilastietojärjestelmissä oli mukana laajoja valtakunnallisia järjestelmiä. Valvonnan ansiosta puutteita ja epäkohtia saatiin korjattua ja parannettua merkittävästi järjestelmien turvallisuutta.

Valviran vastuulla on myös ylläpitää julkista rekisteriä olennaiset vaatimukset täyttävistä tietojärjestelmistä ja hyvinvointisovelluksista sekä toisiokäyttöympäristöistä. Tietojärjestelmärekisteröintejä tehtiin asiakastietolain perusteella 143 ja toisiolain perusteella yksi toisiokäyttöympäristön rekisteröinti.

Valviran asiakas- ja toisiolain mukaisten tietojärjestelmärekisterien uudistustyö tehtiin vuoden 2023 aikana. Uusi tietojärjestelmärekisteri otetaan käyttöön kevään 2024 aikana.

Valvira osallistui aktiivisesti myös vuoden 2024 alussa voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja siihen liittyvien määräysten valmisteluun.

Alkoholi- ja tupakkalakien valvonta ja ympäristöterveydenhuolto

Alkoholielinkeinon vaikuttavassa toiminnassa merkittävin muutos oli uuden alkoholielinkeinorekisterin, Allun käyttöönotto, jolloin lupa- ja valvonta-asioissa siirryttiin sähköiseen asiointiin. Myös luvanhaltijoiden raportointi muuttui. Uusi rekisteri helpottaa merkittävästi yritysten asiointia viranomaisen kanssa ja tehostaa alkoholihallinnon työtä. Sähköinen asiointi ja sähköinen asioiden käsittely toivat mukanaan kasvanutta ohjaustarvetta sekä aluehallintovirastojen että alkoholielinkeinon suuntaan.

Valvira päivitti keväällä 2023 alkoholijuomien anniskelua ja vähittäismyyntiä koskevat yleisohjeet. Ohjeiden päivityksessä huomioitiin keväällä käyttöön otetun Allu-järjestelmän myötä muuttuneet prosessit sekä sähköinen asiointi alkoholiasioissa. Lisäksi ohjeita täydennettiin alkoholilain tulkintalinjauksilla.

Valviran asiantuntijat tekivät syksyn aikana kaikkiin aluehallintovirastoihin ohjaus- ja arviointikäynnit, joiden aikana perehdyttiin aluehallintovirastojen alkoholihallinnon toimintaan, myös ilta- ja yöajan kenttävalvontaan, ja koottiin hyviä käytäntöjä valtakunnallisesti hyödynnettäviksi.

Valvira teki vuoden 2023 aikana yhteensä 137 tarkastusta. Tarkastustoiminnassa painotettiin luomuvalvontajärjestelmään kuuluvia toimijoita.

Vuosille 2019–2024 laaditun alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontataohjelman toimeenpano jatkui.

Valvira käsitteli vuonna 2023 yhteensä 500 alkoholiin liittyvää lupa- ja ilmoitusasiaa. Asioiden määrä laski 26 % edellisvuoteen verrattuna.

Keväällä 2023 nikotiinipitoiset ja annospusseihin pakatut tupakan vastikkeet, nikotiinipussit, tulivat myyntiin Suomessa. Terveydelle ja turvallisuudelle aiheutuvan vaaran sekä vaatimustenvastaisuuksien ennalta ehkäisemiseksi viranomaisten kesken kokoonnuttiin tiiviisti ja Valviran ulkoisilla viestintäkanavilla tiedotettiin aiheesta aktiivisesti koko kevään 2023 ajan. Nikotiinipussien tuoteryhmä korostui myös tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointikiellon valvonnassa. Valvira antoi etenkin kunnille ja elinkeinonharjoittajille runsaasti ohjausta tupakkalain soveltamisesta nikotiinipusseihin.

Ohje tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointivalvontaan annettiin huhtikuussa. Ohjeessa esitellään kootusti soveltuvaa lainsäädäntöä, lainvalmisteluasiakirjoja sekä markkinaoikeuden tähänastista ratkaisukäytäntöä.

Valvira oli tiiviisti mukana juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa, joka edellytti myös tietojärjestelmien kehitystyötä. Valvira oli vaikuttamassa myös EU-komission säädösehdotuksiin, jotka koskevat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien terveydellisiä vaatimuksia. Talousvesisäännösten soveltamisohjetta laadittiin laajana sidosryhmäyhteistyönä sekä ohjattiin viranomaisia ja toiminnanharjoittajia säädösmuutoksista.

Digitalisaatio

Uuden alkoholielinkeinorekisteri Allun käyttöönoton lisäksi sote-valvontalakiin perustuvan uuden palveluntuottajarekisteri Soterin käyttöönottoa valmisteltiin koko vuoden ajan. Rekisterin ensimmäinen versio saatiin käyttöön heti vuoden 2024 alussa. Soteriin rekisteröidään kaikki yksityiset ja julkiset

sosiaali- ja terveystalvvelujen tuottajat sekä yksityiset varhaiskasvatustalvvelujen tuottajat. Uudella rekisterillä on suuri vaikutus koko sosiaali- ja terveydenhuoltoalaan, kun kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat kootaan ensimmäistä kertaa yhteen rekisteriin. Julkiset palveluntuottajat rekisteröidään vuoden 2026 alusta alkaen. Vuonna 2024 Soteriin on tulossa myös julkinen tietopalvelu.

Valtava-hankkeen projektissaan Valvira kehitti uutta tietoon perustuvan valvonnan toimintamallia. THL:n ja Valviran välille kehitettiin uusi tiedonsiirtorajapinta, joka mahdollistaa THL:n rekisteritietojen yhdistämisen valvonnan tietoihin.

Ammattioikeusasioissa sähköinen asiointi laajeni koskemaan suomalaisen koulutuksen suorittaneita psykoterapeutteja.

Uudistettu talous- ja allasvesihygienisen osaamisen testausjärjestelmä OSTI otettiin kokonaisuudessaan käyttöön. OSTI mahdollistaa sähköisen testaamisen.

Viestintä

Valviran verkkosivusto uudistettiin kokonaisuudessaan vuoden 2023 aikana. Syyskuun alussa julkaistulla uudella sivustolla viestinnän vaikuttavuuteen on kiinnitetty huomiota parantamalla käytettävyyttä, selkeyttä ja saavutettavuutta. Pian julkaisun jälkeen uusi sivusto sai julkishallinnon organisaatioiden yhteiskehittämishankkeelta tunnustusta kognitiivisesta saavutettavuudestaan. Tästä osoituksena Valvira sai sivustolleen selkeydestä ja kognitiivisen saavutettavuuden huomioimisesta kertovan Selkeästi meille -tunnuksen.

Viestinnän vaikuttavuutta kehitettiin kohdentamalla viestintää suoraan oikeille kohderyhmille. Yksi tärkeimmistä kohderyhmistä oli hyvinvointialueet. Valviran viestintä toimitti hyvinvointialueiden johdolle ja valvonnasta vastaaville kuukausittain Vaikuttavaa omavalvontaa -tiedotesarjaa, jonka sisältö painottui hyvinvointialueiden omavalvonnan onnistumisen kannalta tärkeisiin asioihin.

Kohdennetulla viestinnällä enemmän vaikuttavuutta.

Hei lähihoitajaksi valmistuva!

Oletko jo tutustunut rekisteröintimaksuihin?

Valvira lukuina

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeushakemuksista

85,7 %

saapuu sähköisen asioinnin kautta.

Valviran toimintakertomus 2022

Uusi

Soteri-rekisteri

otetaan käyttöön
vuoden 2024
alussa

50th ENDWARE Meeting

Euroopan juomavesiregulaattorien verkosto

Kohdennettua viestintää tehtiin myös uuden alkoholielinkeinorekisteri Allun sekä uuden palveluntuottajarekisteri Soterin käyttöönotossa. Allun käyttöönottoon liittyvää ohjeistusta lähetettiin yleisen viestinnän lisäksi suoraan elinkeinonharjoittajille. Samoin Soterin käyttöönottoon liittyvän viestinnän vaikuttavuutta tehostettiin toimittamalla asiakasviestejä säännöllisesti suoraan yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen palveluntuottajien sähköposteihin. Molempien rekistereiden käyttöönoton viestinnässä tehtiin tiivistä yhteistyötä aluehallintovirastojen viestinnän kanssa.

Viestinnän vaikuttavuutta kehitettiin myös suunnitelmallisella ja kohdennetulla viestinnällä sosiaalisen median kanavissa. Vuoden aikana toteutettiin useampi valvontaa tukeva kampanja, joiden tärkeimmät teemat olivat omavalvonta, ammattioikeudet ja kantelujen ohjaaminen oikealle viranomaiselle. Valvira on siirtänyt vuosittain noin tuhat kantelua aluehallintovirastoihin, joihin ne laissa määritellyn työnjaon mukaan kuuluvat. Viestintäkampanjavuonna 2023 Valvirasta aluehallintovirastoihin siirrettyjen kantelujen määrä väheni noin neljänneksellä.

Valviran sometilit X-palvelussa ja LinkedInissä kartuttivat seuraajamääriään yhteensä lähes 5 000:lla. Kaikkiaan tilien seuraajamäärä oli vuoden lopussa noin 35 000.

Mediaassa Valvira oli vuonna 2023 lähes 2 850 kertaa. Mediaosumista noin 20 % oli peräisin Valviran julkaisemista omista uutisista.

Valviran sisäisen viestinnän kehittäminen jatkui intranetin sisältöjen selkeyttämisellä ja monipuolistamisella. Henkilöstö osallistui viestimiseen aktiivisesti blogeilla ja asiantuntijaryhmien esittäytymisillä. Työnantajakuvan vahvistamiseksi Valviran asiantuntijaryhmiä esiteltiin myös viraston LinkedIn-tilillä.

Häiriötilanteiden viestintää harjoiteltiin osallistumalla Säteilyturvakeskuksen järjestämään säteilytilanteiden viestinnän työpöytäharjoitukseen, tietosuoja- ja tietoturvaloukkausten hallinnan harjoitus Taistoon sekä Olki23-säteilytilanteen harjoitukseen.

Hallinnonalan viestintäverkostotyön lisäksi niin sanottu FSTV-kehittämisyhteistyö Fimean, STUKin, Tukesin ja Valviran viestijöiden välillä jatkui.

Loppuvuodesta Valtion aluehallinnon uudistuksen valmistelu ja viestintä näkyivät enenevässä määrin myös Valviran viestinnässä.

4 Toiminnallinen tehokkuus

4.1 Toiminnan taloudellisuus

Valviran ydinprosessit ovat 1) terveydenhuollon oikeusturvan ja korkean laadun edistäminen, 2) sosiaalihuollon oikeusturvan ja korkean laadun edistäminen, 3) alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäisy ja 4) elinympäristön terveysriskien hallinta.

Valvirassa on käytössä Kieku-järjestelmä ja työajankohdennuksiin perustuva jakopalkkalaskenta. Jakopalkkalaskennassa henkilöstökustannukset kohdennetaan toiminnoille kirjatun työajan perusteella.

Oheisessa taulukossa (taulukko 1) on kuvattuna ydinprosesseille kohdistuneet henkilötyövuodet ja kustannukset vuodelta 2023 sekä vertailuvuosilta 2021–2022.

Ydinprosessit	2021		2022		2023	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Terveydenhuollon oikeusturvan ja korkean laadun edistäminen	9 692	98,4	11 373	110,4	14 276	119,5
Sosiaalihuollon oikeusturvan ja korkean laadun edistäminen	3 858	39,5	4 169	40,6	4 322	37,0
Alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäisy	2 029	21,7	2 063	22,8	2 636	25,3
Elinympäristön terveysriskien hallinta	1 439	14,9	1 674	17,1	2 649	24,4
Yhteensä	17 018	174,5	19 279	190,9	23 884	206,2

Taulukko 1: Ydinprosessien kustannusten ja henkilötyövuosien kehitys.

Ylimmän johdon, henkilöstö-, talous- ja tietohallinnon sekä viestinnän kustannukset ja henkilötyövuodet on kohdistettu laskennallisesti prosesseille.

4.2 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannusvastaavuusprosentti vuonna 2023 oli 92 %, tavoite oli 100 %. Vuonna 2022 kustannusvastaavuusprosentti oli 102 %.

Maksuperustelain mukaisten julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuusprosentti oli 92 % (90 % vuonna 2022). Maksuperustelain mukaisiin julkisoikeudellisiin suoritteisiin sisältyy suoritteita, joista valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvästä perustellusta syystä peritään omakustannusarvoa alemmat maksut. Ilman näitä omakustannusarvoa alempia suoritteita julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuusprosentti oli 102 %.

Erillislakien mukaisten julkisoikeudellisten suoritteiden (alkoholilaki 1102/2017) kustannusvastaavuus oli 104 % (128 % vuonna 2022). Suoritteiden kustannusvastaavuus on lähellä tavoitetasoa. Tähän vaikuttaa uuden Allu-tietojärjestelmän käyttöönotto vuonna 2023.

Tulojen kokonaiskertymä oli edellisvuoden tasoa, vaikka useilla osa-alueilla tuloja kertyi huomattavasti edellisvuotta enemmän. Yksityisen terveyden- ja sosiaalihuollon maksuja kertyi 645 500 euroa (30,2 %) enemmän kuin vuonna 2022. Yksityisen sosiaalihuollon puolella kasvu johtui isosta fuusiosta ja yksityisen terveydenhuollon puolella asiaan vaikutti sote-valvontalain voimaantulo ja sen ennakointi. Terveyden- ja sosiaalihuollon ammattioikeustuloja kertyi 219 000 euroa (8,3 %) edellisvuotta enemmän. Terveydenhuollon ammattioikeuksissa kasvu johtui lähihoitajien rekisteröintien sekä EU-ETA-maassa ja EU- tai ETA-alueen ulkopuolella koulutettujen laillistamis- ja nimikesuojausten määrien kasvusta ja sosiaalihuollon puolella lähihoitajien rekisteröintien määrän kasvusta. Valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan (Tukija) tuloja kertyi 248 000 euroa (95,7 %) euroa edellisvuotta enemmän. Tukijan osalta tulojen kasvu liittyi EU:n lääketutkimusasetukseen perustuvan uuden käsittelyjärjestelmän (CTIS) käyttöönoton edistymiseen. Vaikka muutosten toteuttamiselle varattu siirtymävaihe jatkuu vielä vuoden 2025 alkuun, uuden järjestelmän käyttöönotossa edistyi vuonna 2023 niin, että uusien tutkimussuunnitelmien määrä saavutti lähes normaalitason.

Tupakkalain mukaisia ilmoitustuloja laskutettiin 222 000 euroa vähemmän ja tupakkalain mukaisia valvontamaksuja 161 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2022. Näihin suoritteisiin tehtiin vuonna 2023 tileistäpoistoja yhteensä 817 000 euroa. Tileistäpoistoista 164 530 euroa kohdistui bruttobudjetoiuihin valvontamaksuihin.

	Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus yhteensä		Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet			Erillislakien mukaiset suoritteet (alkoholilaki 1102/2017)		
	2023	2023	2023	2022	2021	2023	2022	2021
	tilinpäätös	tavoite	tilinpäätös	tilinpäätös	tilinpäätös	tilinpäätös	tilinpäätös	tilinpäätös
TUOTOT								
Maksullisen toiminnan tuotot								
- maksullisen toiminnan myyntituotot	7 502	6 000	6 170	5 916	5 690	1 047	1 066	1 074
- maksullisen toiminnan muut tuotot	39	0	0	0	1	0	0	0
Tuotot yhteensä	7 541	6 000	6 170	5 916	5 691	1 047	1 066	1 074
KOKONAISKUSTANNUKSET								
Erilliskustannukset								
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	4		3	6	3	0	0	0
- henkilöstökustannukset	2 492		2 101	2 076	1 801	247	225	214
- vuokrat	1		1	1		0	0	0
- palvelujen ostot	80		69	69	51	11	10	6
- muut erilliskustannukset	8		4	3	1	2	1	2
Erilliskustannukset yhteensä	2 585	2 750	2 178	2 155	1 856	260	236	222
Osuus yhteiskustannuksista								
- tukitoimintojen kustannukset	4 125		3 397	3 405	2 821	492	464	454
- poistot	228		151	222	288	68	2	12
- korot	14		4	0	0	10	0	0
- muut yhteiskustannukset	1 209		965	781	707	175	131	132
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	5 576	3 250	4 517	4 408	3 816	745	597	598
Kokonaiskustannukset yhteensä	8 161	6 000	6 695	6 563	5 672	1 005	833	820
Kustannusvastaavuus	-620	0	-525	-647	19	42	233	254
Kustannusvastaavuusprosentti	92 %	100 %	92 %	90 %	100 %	104 %	128 %	131 %

Taulukko 2: Kustannusvastaavuuslaskelma.

5 Tuotokset ja laadunhallinta

5.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus, luvat ja valvonta

5.1.1 Ammattihenkilöiden laillistukset ja nimikesuojaukset

Terveydenhuollon ammattihenkilöt

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden kokonaislukumäärä vuoden 2023 lopussa oli 546 188 ammattihenkilöä.

Ammatinharjoittamisoikeutta koskevien myönteisten päätösten määrä nousi vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Tämä johtui suurelta osin hoitoalan ammattioikeushakemusten kasvusta. Erityisesti sairaanhoitajien ja lähihoitajien hakemuskäärät kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna.

Myönnetyt terveydenhuollon laillistukset ja nimikesuojaukset jaoteltuina kotimaisen ja ulkomaisen tutkinnon nojalla oikeuden saaneisiin

Terveydenhuollon laillistukset ja nimikesuojaukset	2021	2022	2023
Ammattioikeudet yhteensä	16 680	15 477	17 981
Laillistukset	9 173	8 073	9 550
Nimikesuojaukset	7 507	7 404	8 431
Laillistukset ja nimikesuojaukset, joissa tutkinto on suoritettu kotimaassa yhteensä	16 225	14 985	17 377
Laillistukset	8 725	7 597	8 961
Nimikesuojaukset	7 499	7 388	8 416
Laillistukset ja nimikesuojaukset, joissa tutkinto on suoritettu ulkomailla yhteensä	455	492	604
Laillistukset	447	476	589
Nimikesuojaukset	8	16	15

Taulukko 3: Terveydenhuollon laillistukset ja nimikesuojaukset 2021–2023*.

* Yhdellä henkilöllä voi olla useita ammattioikeuksia. Luku kertoo voimassa olevista ammattioikeuksista, ei työssä olevien henkilöiden määrää.

Lääkäreille myönnettyjen laillistusten kokonaislukumäärä nousi vuoden 2022 lukumäärästä. Kokonaislukumäärän nousu johtui siitä, että toisessa EU/ETA-maassa koulutettujen lääkärin laillistuslukumäärät nousivat merkittävästi. Lääketiedettä toisessa EU/ETA-maassa opiskelevien opiskelijarekisteröinnit pysyivät kutakuinkin edellisen vuoden tasolla. Lääketieteen 4. vuoden rekisteröintejä tehtiin eniten Latviassa (58), Romaniassa (33), Virossa (26) ja Ruotsissa (25) opiskeleville ja 5. vuoden rekisteröintejä tehtiin eniten Virossa (67), Latviassa (64), Romaniassa (38) ja Ruotsissa (29) opiskeleville.

Lääkäreille myönnetyt oikeudet ja luvat	2021	2022	2023
Laillistettu lääkäri	1 001	1 003	1 107
Tutkinto suoritettu Suomessa	736	729	724
Tutkinto suoritettu EU/ETA-maassa	213	229	335
Tutkinto suoritettu EU/ETA-alueen ulkopuolella	52	45	48
Laillistettu erikoislääkäri	737	712	815
Tutkinto suoritettu Suomessa	695	672	758
Tutkinto suoritettu EU/ETA-maassa	41	39	57
Tutkinto suoritettu EU/ETA-alueen ulkopuolella	1	1	0
4. vuoden lääketieteen opiskelija	985	892	906
Tutkinto suoritettu Suomessa	786	726	731
Tutkinto suoritettu EU/ETA-maassa	199	165	175
Tutkinto suoritettu EU/ETA-alueen ulkopuolella	0	1	0
5. vuoden lääketieteen opiskelija	942	975	953
Tutkinto suoritettu Suomessa	738	766	720
Tutkinto suoritettu EU/ETA-maassa	200	205	231
Tutkinto suoritettu EU/ETA-alueen ulkopuolella	4	4	2
EU/ETA-alueen ulkopuolisen tutkinnon hyväksyminen	129	178	208

Taulukko 4: Lääkäreille myönnetyt oikeudet ja luvat 2021–2023*.

* Yhdellä henkilöllä voi olla useita ammattioikeuksia. Luku kertoo voimassa olevista ammattioikeuksista, ei työssä olevien henkilöiden määrää.

Hoitoalan ammatti-oikeuspäätöksiä tehtiin edellisvuotta enemmän.

EU/ETA-alueen ulkopuolisen lääkärintutkinnon hyväksyntää koskeneita päätöksiä tehtiin 234, joista myönteisiä oli 208. Kielteisen päätöksen tai rauenneen asian pääasiallinen syy oli, ettei hakija pystynyt toimittamaan kaikkia Valviran edellyttämiä liiteasiakirjoja. Lääkärintutkinnon hyväksymisiä koskevia hakemuksia kirjattiin vuonna 2023 ennätysmäärä 371, kun vastaava luku edellisenä vuonna oli 263.

Lupa toimia lääkärimäisenä tarkoittaa toimilupaa, joka myönnetään EU/ETA-alueen ulkopuolella koulutustuneelle lääkäriin, joka saa toimia lääkärimäisenä tehtävässä pätevyyskoulutustunelujensa aikana yhteensä kahden vuoden ajan. Näitä lupia myönnetään korkeintaan kuuden kuukauden jaksoina useamman kerran vuodessa, kun toimipaikka vaihtuu. Kuuden kuukauden harjoittelun, kielikokeen ja koulutustunelujen hyväksytyin suorittamisen jälkeen lääkärit laillistetaan tai he saavat määräaikaisen toimiluvan. Vuonna 2023 toimilupia myönnettiin 275 kappaletta 173 hakijalle, kun vuonna 2022 niitä myönnettiin 269 kappaletta 165 hakijalle ja vuotta aiemmin 219 kappaletta 137 hakijalle.

Uusien psykoterapeuttien määrä nousi verrattuna vuoteen 2022. Vuonna 2023 tehtiin 310 nimikesuojasta (251 vuonna 2022). Psykoterapeuttien kokonaislukumäärä Terhikki-rekisterissä vuoden 2023 lopussa oli 9 104. Vuonna 2023 nimikesuojauksia myönnettiin eniten Tampereen yliopistosta valmistuneille, 115. Helsingin yliopistosta valmistuneille nimikesuojauksia myönnettiin 85, Jyväskylän yliopistosta 55 ja Oulun yliopistosta valmistuneille 45. Ulkomaalaisen koulutuksen nojalla Valvira myönsi vuonna 2023 kolme nimikesuojasta, kun vuonna 2022 niitä myönnettiin neljä.

Suomessa koulutettujen sairaanhoitajien laillistusten lukumäärä nousi edellisestä vuodesta. Vuonna 2023 myönnettiin sairaanhoitajan laillistuksia 935 edellisvuotta enemmän. Myös muita hoitoalan ammattioikeuspäätöksiä tehtiin edellisvuotta enemmän. Muun muassa vuonna 2023 laillistettujen kättilöiden määrä oli 182, kun vuonna 2022 laillistuksia myönnettiin 145. Myös terveydenhoitajille myönnettyjen laillistusten määrä nousi edellisvuoteen verrattuna (743 vuonna 2023 ja 688 vuonna 2022), samoin kuin laboratoriohoitajille tehtyjen laillistusten määrä (228 vuonna 2023 ja 180 vuonna 2022). Röntgenhoitajia laillistettiin 173 vuonna 2023 (135 vuonna 2022). Arvion mukaan vuoden 2022 tulehtunut työmarkkinatilanne vaikutti voimakkaasti laillistuksiin.

Ulkomaiseen sairaanhoitajakoulutukseen perustuvia laillistuksia myönnettiin edellisvuotta enemmän. Toisessa EU/ETA-maassa koulutuksen suorittaneita sairaanhoitajia laillistettiin yhteensä 36 (muun muassa Viro 11, Ruotsi 9). Vuonna 2022 lukumäärä oli 22. Myös EU/ETA-alueen ulkopuolella koulutuksen suorittaneiden sairaanhoitajien laillistusten lukumäärä hieman nousi. Vuonna 2023 myönnettiin 25 sairaanhoitajan laillistusta EU/ETA-alueen ulkopuolella suoritetun sairaanhoitajan tutkinnon perusteella (22 vuonna 2022). Suurin osa laillistetuista sairaanhoitajista oli lähtöisin Filippiineiltä. EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulleita hakemuksia kirjattiin vuoden aikana selvästi edellisvuotta enemmän, yhteensä 189 (108 vuonna 2022). Ulkomailla koulutustuneiden osuus alalle tulevasta uudesta hoitohenkilökunnasta on kokonaisuudessaan edelleen hyvin vähäinen.

Hoitohenkilökunnalle myönnetyt oikeudet ja luvat	2021	2022	2023
Laillistettu sairaanhoitaja	4 145	3 302	4 253
Tutkinto suoritettu ulkomailla	48	45	61
Nimikesuojattu terveydenhuollon lähihoitaja	6 169	6 267	7 381
Tutkinto suoritettu ulkomailla	3	7	7
Oikeus lääkkeenmääräämiseen yhteensä	258	174	121
Sairaanhoitajan rajattu lääkkeenmääräämisoikeus	131	81	61
Optikon lääkkeenmääräämisoikeus	126	88	58
Suuhygienistin lääkkeenmääräämisoikeus	1	5	2

Taulukko 5: Hoitohenkilökunnalle myönnetyt oikeudet ja luvat 2021–2023*.

* Yhdellä henkilöllä voi olla useita ammattioikeuksia. Luku kertoo voimassa olevista ammattioikeuksista, ei työssä olevien henkilöiden määrää.

Valviran myöntämien lääkkeenmääräämisoikeuksien lukumäärä laski edellisvuodesta. Vuoden 2023 loppuun mennessä terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterissä Terhikissä oli 736 terveydenhuollon ammattihenkilöä, jolla oli voimassa oleva sairaanhoitajan rajattu lääkkeenmääräämisoikeus.

Valvira toimitti maaliskuussa 2023 sosiaali- ja terveysministeriölle muistion sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakien kokonaisuudistuksen tarpeista. Valviran näkemyksen mukaan lait pitäisi uudistaa kokonaisuudessaan ja laatia yksi yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölaki. Eräänä kriittisenä muutostarpeena Valvira nosti esille, että toisessa EU/ETA-maassa kouluttautuneilla lääkäreillä tulisi olla oikeus työskennellä opiskelijastatuksella, kunnes Valvira on käsitellyt laillistushakemuksen, kun nykysääntelyn mukaan työskentely on mahdollista vain 30 päivää valmistumisesta. Tämä muutos olisi tärkeä terveydenhuollon toimintayksiköiden resurssien riittävyyden ja sitä kautta potilasturvallisuuden näkökulmasta.

Korkein hallinto-oikeus päätti joulukuussa 2022 palauttaa Valviran käsiteltäväksi ammattioikeusasian, joka liittyi toisessa EU/ETA-valtiossa yhteistyössä suomalaisen koulutuksen järjestäjän kanssa toteutettuun psykoterapeuttikoulutukseen, ja johon korkein hallinto-oikeus oli pyytänyt Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua. Valvira käsitteli asiakokonaisuutta vuonna 2023, ja ensimmäiset asiaan liittyvät päätökset tehtiin alkuvuodesta 2024.

Sähköinen asiointi

Sähköinen asiointi kattaa valtaosan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattioikeuksista. Hakemuksista 85,1 % saapui sähköisen asioinnin kautta vuonna 2023. Vuonna 2022 sähköisen asioinnin kautta saapui 85,7 %, ja vuotta aiemmin 80 % hakemuksista. Sähköinen asiointi laajeni vuonna 2023 Suomessa koulutettujen psykoterapeuttien ammatinharjoittamisoikeushakemuksiin. Valvira jatkaa sähköisen asioinnin laajentamista edelleen vuonna 2024. Sähköinen asiointi on käytettävissä kattavasti sellaisille hakijoille, jotka ovat suorittaneet sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön tutkinnon suomalaisessa yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, ja tutkinnon suoritustiedot on merkitty korkeakoulujen valtakunnalliseen VIRTa-opintotietopalveluun tai ammatillisten tutkintojen KOSKI-opintotietopalveluun. Sähköisen asioinnin kautta voi tilata myös rekisteriotteen tai niin sanotun EU-todistuksen.

Vuonna 2010 avatun terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri Terhikin julkinen tietopalvelu eli JulkiTerhikki on vakiintunut hyvin tarpeelliseksi palveluksi. Palvelu on toiminut luotettavasti ja ollut ahkerassa käytössä. Haut JulkiSuosikkiin, eli sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri Suosikin julkiseen tietopalveluun tehdään

samassa hakuportaalissa kuin JulkiTerhikin haut. Tietopalvelu näyttää samalla kertaa ammattihenkilölle molempiin rekistereihin merkityt oikeudet. Vuonna 2023 JulkiSuosikkiin ja JulkiTerhikkiin tehtiin yhteensä 2 614 677 onnistunutta hakua (3 113 807 hakua vuonna 2022 ja 2 146 312 hakua vuonna 2021).

JulkiTerhikki-palvelua täydentää vuonna 2021 avattu avoimen datan sivusto www.avoindata.fi. Avoimen datan aineistossa on vuoden viimeisenä päivänä ammattihenkilöiden keskusrekisterissä voimassa olevien ammattioikeuksien lukumäärät ikäryhmittäin (alle 65-vuotiaat ja 65-vuotiaat ja sitä vanhemmat). Tiedot päivitetään vuosittain.

Valvira osallistui edelleen vuoden 2023 aikana erityisesti EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville sairaanhoitajille suunnatun laillistusprosessin ja siihen olennaisesti liittyvän valtakunnallisen ja pysyvän pätevyitysmiskoulutuskokonaisuuden suunnitteluun ja kehittämiseen yhteistyössä eri ministeriöiden ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Valvira sai sujuvoitettua ja nopeutettua EU/ETA-alueen ulkopuolella kouluttautuneiden sairaanhoitajahakijoiden prosessia. Tähän myötävaikuttivat sairaanhoitajan koulutusta järjestävien ammattikorkeakoulujen niin sanotut pätevyityshankkeet. Tulos näkynee Valviran päätöslukumäärissä tulevina vuosina.

Valvirassa seurattiin tehostetusti Ukrainassa käytävän sodan vaikutuksia ammattioikeusasioihin yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Ammattioikeushakemuksia Ukrainasta paenneilta henkilöiltä tuli kuitenkin odotettua vähemmän. Tämä saattoi johtua siitä, että terveydenhuollon ammattihenkilön on osattava joko suomea tai ruotsia ennen ammatinharjoittamisoikeuden saamista.

Ulkomaalaisten sairaanhoitajien laillistusprosessia sujuvoitettiin.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden laillistukset ja nimikesuojaukset

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kokonaislukumäärä vuoden 2023 lopussa oli 244 142.

Myönnetyt sosiaalihuollon laillistukset ja nimikesuojaukset

Sosiaalihuollon ammattioikeudet	2021	2022	2023
Laillistetut	3 370	2 935	3 215
Sosionomit	2 645	2 363	2 557
Sosiaalityöntekijät	497	366	425
Geronomit	166	148	143
Kuntoutuksen ohjaajat	62	58	70
Nimikesuojatut	5 479	5 110	5 930
Lähihoitajat	5 450	5 088	5 903
Kodinhoitajat	18	10	16
Kehitysvammaistenhoitajat	11	12	11
Yhteensä laillistuksia ja nimikesuojauksia	8 849	8 045	9 145

Taulukko 6: Sosiaalihuollon laillistukset ja nimikesuojaukset 2021–2023*.

* Yhdellä henkilöllä voi olla useita ammattioikeuksia. Luku kertoo voimassa olevista ammattioikeuksista, ei työssä olevien henkilöiden määrää.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöille myönnettyjen ammatinharjoittamisoikeuksien kokonaislukumäärä nousi edelliseen vuoteen verrattuna. Sosiaalihuollon ammattihenkilöissä suurin ryhmä on edelleen nimikesuojattavat lähihoitajat ja toisena laillistettavat sosionomit.

Lähihoitajat voivat rekisteröityä joko sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin (Suosikki) tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin (Terhikki) tai molempiin sen mukaisesti, missä tehtävissä työskentelevät.

Lähihoitajien rekisteröintejä ammattihenkilörekistereihin (Suosikki/Terhikki) tehtiin suomalaisen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteella vuoden 2023 aikana selvästi edellisvuotta enemmän, yhteensä 13 269 (11 340 vuonna 2022).

Suomalaisen koulutuksen perusteella lähihoitajaksi rekisteröityjä henkilöitä oli myös edellisvuotta enemmän, kaiken kaikkiaan 8 358 henkilöä (7 023 vuonna 2022). Heistä 4 911 henkilöä rekisteröitiin molempiin rekistereihin (4 317 vuonna 2022). Pelkästään Suosikkiin rekisteröityjen henkilöiden lukumäärä oli 984 ja pelkästään Terhikkiin rekisteröityjen 2 463 (vuonna 2022 vastaavat luvut 763 ja 1 943).

Ulkomailla suoritettuun koulutukseen perustuvia lähihoitajien rekisteröintejä tehtiin saman verran kuin edellisenä vuonna. Lukumäärät ovat pieniä, ja lähihoitajan rekisteröintiä hakevat henkilöt tulevat pääsääntöisesti Ruotsista ja Virosta. EU/ETA-alueen ulkopuolisen koulutuksen perusteella ei tehty yhtään rekisteröintiä.

Myönnetyt sosiaalihuollon laillistukset ja nimikesuojaukset jaoteltuina tutkintomaan mukaisesti

Sosiaalihuollon laillistukset ja nimikesuojaukset	2021	2022	2023
Ammattioikeudet yhteensä	8 892	8 045	9 145
Laillistukset	3 409	2 935	3 215
Nimikesuojaukset	5 483	5 110	5 930
Laillistukset ja nimikesuojaukset, joissa tutkinto on suoritettu kotimaassa yhteensä	8 849	8 015	9 118
Laillistukset	3 370	2 913	3 196
Nimikesuojaukset	5 479	5 102	5 922
Laillistukset ja nimikesuojaukset, joissa tutkinto on suoritettu ulkomailla yhteensä	43	30	27
Laillistukset	39	22	19
Nimikesuojaukset	4	8	8

Taulukko 7: Sosiaalihuollon laillistukset ja nimikesuojaukset 2021–2023*.

* Yhdellä henkilöllä voi olla useita ammattioikeuksia. Luku kertoo voimassa olevista ammattioikeuksista, ei työssä olevien henkilöiden määrää.

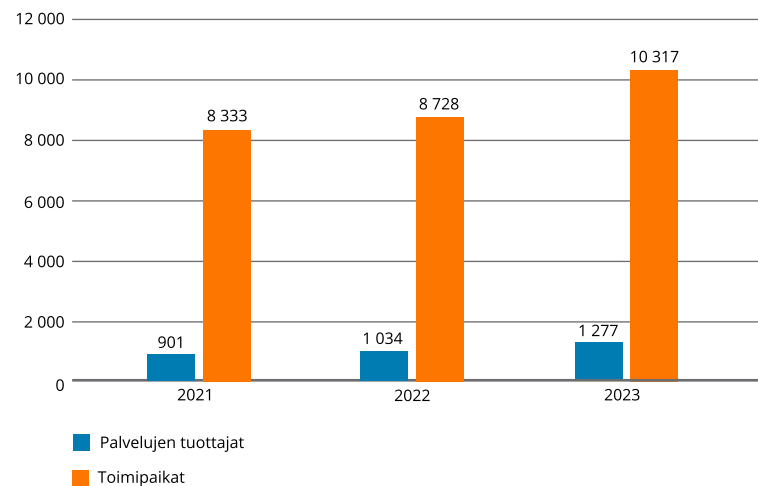
5.1.2 Yksityisten palveluntuottajien luvat

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettu laki tuli voimaan 1.1.2024. Laki muutti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien lupamenettelyn rekisteröintimenettelyksi. Valvira teki tiiviissä yhteistyössä aluehallintovirastojen ja STM:n kanssa lain toimeenpanoa koko vuoden ajan. Rekisteröintimenettelyn ja valtakunnallisen palveluntuottajarekisterin (Soteri-rekisteri) ja sen sähköisen asioinnin kehitystyö edellyttivät paljon resursseja sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoilta. Rekisteröintimenettelystä järjestettiin yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa webinaareja palveluntuottajille.

Sähköinen asiointi lupahallinnossa on toiminut hyvin vuoden aikana. Sähköisesti vireille tuli viime vuonna 98 % hakemuksista.

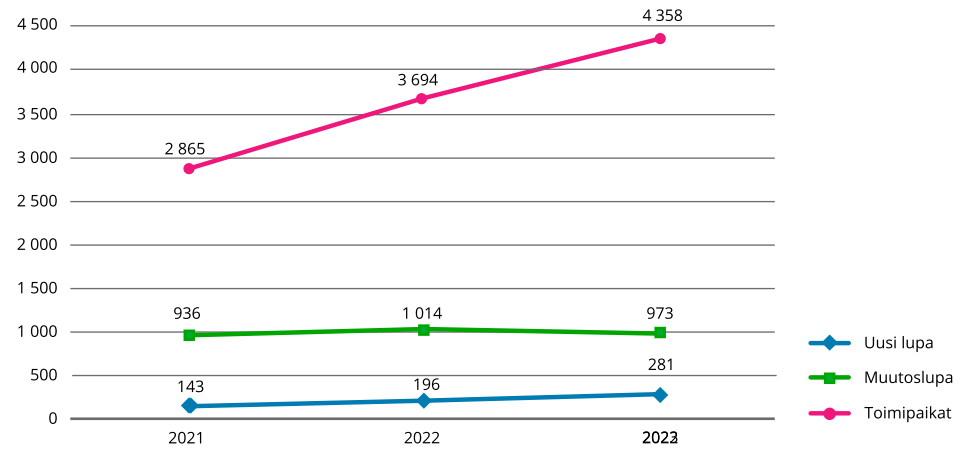
Yksityisen terveydenhuollon luvat

Valviran luvalla toimi vuoden lopussa 1 277 palveluntuottajaa ja 10 317 toimipaikkaa. Vuoden aikana uusia palveluntuottajia on tullut lisää 243 ja toimipaikkoja 1 589. Hakemusmäärät ovat lisääntyneet vuosittain usean vuoden ajan.

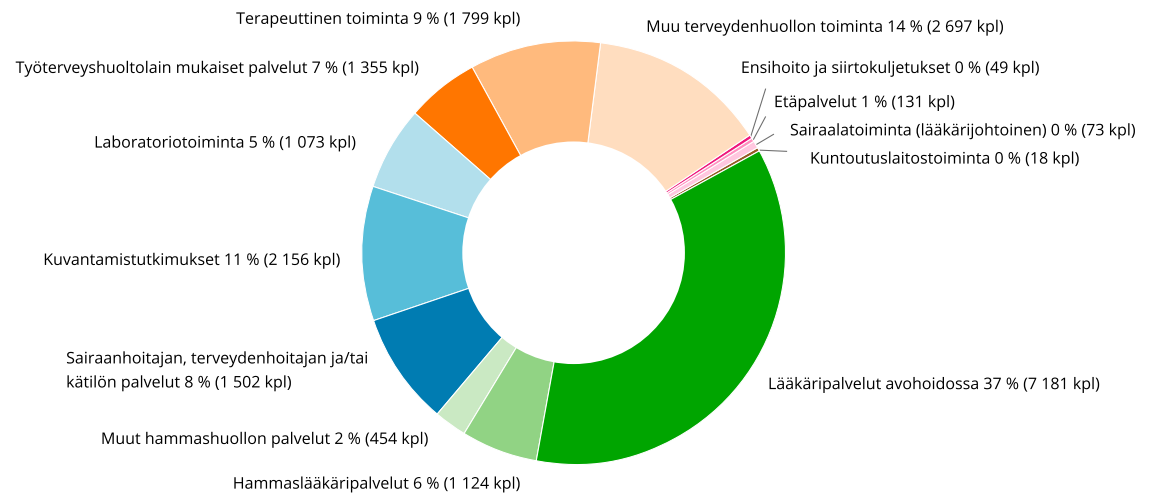
Kuvio 1: Valviran luvalla toimivien yksityisen terveydenhuollon palveluntuottajien määrät ja toimipaikat vuosina 2021–2023.

Valvira myönsi uusia terveydenhuollon lupia 281 ja muutoslupia 973. Uusia lupia myönnettiin 85 enemmän ja muutoslupia 41 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Yksityisen terveydenhuollon palveluntuottajien ja toimipaikkojen määrät kasvavat vuodesta toiseen.

Kuvio 2: Yksityisen terveydenhuollon lupapäätökset ja niihin sisältyneet toimipaikat vuosina 2021–2023.

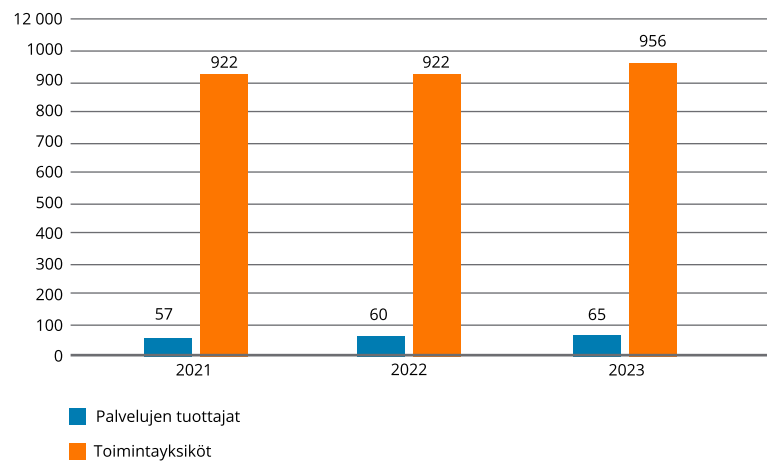
Palvelualoissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuvio 3: Yksityisen terveydenhuollon toimipaikoissa tuotettavat palvelut (31.12.2023).

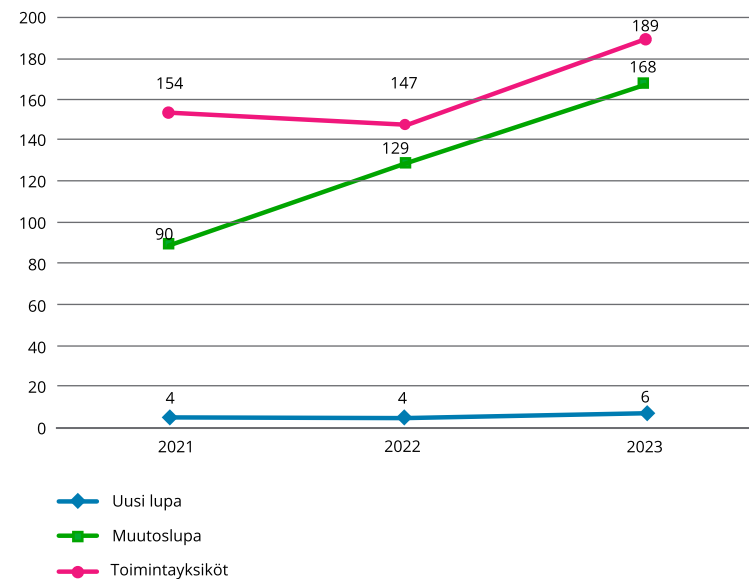
Yksityisen sosiaalihuollon luvat

Palveluntuottajien ja toimintayksiköiden määrässä ei tapahtunut merkittävää muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Valviran luvalla toimii 65 sosiaalihuollon palveluntuottajaa ja 956 toimintayksikköä. Toimintayksiköitä on 34 enemmän kuin vuonna 2022.

Kuvio 4: Valviran luvalla toimivien sosiaalihuollon palvelujen tuottajien määrä ja toimintayksiköt vuosina 2021–2023.

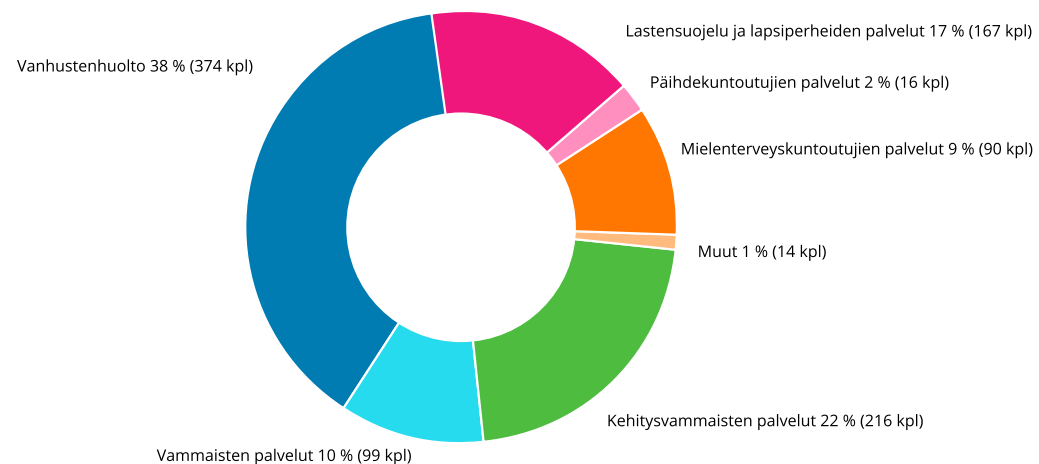
Valvira myönsi uusia sosiaalihuollon lupia kuusi ja muutoslupia 168. Muutoslupia myönnettiin 39 enemmän kuin edellisenä vuonna.

Kuvio 5: Yksityisen sosiaalihuollon lupapäätökset ja niihin sisältyneet toimintayksiköt vuosina 2021–2023.

Palvelualoissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuvio 6: Sosiaalihuollon toimintayksiköissä tuotettavat palvelut (31.12.2023).

Valvira myönsi lääkelain perusteella sosiaalihuollon toimintayksiköihin rajatun lääkevaraston uusia lupia 28 ja muutoslupia 3. Lääkevarastolupiin on Soteri-rekisterin myötä tulossa sähköinen asiointi vuoden 2024 aikana.

5.1.3 Terveyttä ja tutkimusta koskevat luvat

	2021	2022	2023
Raskaudenkeskeytyslupapäätökset (sikiövaurioperusteet)	395	404	378
Raskaudenkeskeytyslupapäätökset (muut perusteet)	366	372	371
Yhteensä raskaudenkeskeytyslupapäätökset	761	776	749
Sterilisaatiolupapäätökset	9	7	9

Taulukko 8: Terveyttä ja tutkimusta koskevat lupapäätökset 2021–2023.

Raskaudenkeskeyttämis- ja steriloisiasiat

Vuonna 2023 raskaudenkeskeyttämis- ja steriloisiasoiden lautakunnan istuntoja oli 101. Lisäksi vuoden aikana pidettiin kolme hätäkokousta. Lautakunnan kokouksissa ratkaistiin 749 raskaudenkeskeytysasia ja yhdeksän steriloisiasiaa. Kokonaismäärät olivat pitkäaikaisen keskiarvon mukaisia, kuitenkin niin, että viime vuosina lupien määrä on ollut hienoisessa laskussa.

Vuonna 2023 Valviran antamien raskaudenkeskeytyslupien perusteita olivat sosiaaliset syyt noin 45 %:ssa (340 päätöstä), ikä- ja lapsilukuperusteet noin 3 %:ssa (26 päätöstä) ja sikiöperusteet noin 50 %:ssa (378 päätöstä) tapauksista. Sikiöperusteiden annetuista päätöksistä noin kaksi kolmasosaa oli tapauksia, joissa keskeytystä haettiin ennen 20 raskausviikkoa, ja noin kolmasosa oli tapauksia, joissa keskeytystä haettiin myöhemmillä raskausviikoilla 20–24.

”OmaTahto2020”-kansalaisaloitteeseen perustuva lakimuutos tuli voimaan 1.9.2023. Lakimuutoksen jälkeen alle 12 viikkoa kestänyt raskaus voidaan keskeyttää ilman perusteluja tai lääkärin puolta. Perusteeksi riittää raskaana olevan oma tahto. Lakimuutoksen vaikutus Valvirasta haettavien lupien lukumäärään selviää lähivuosina.

Hedelmöityshoidot

Suomessa on 20 hedelmöityshoitoa antavaa julkisen tai yksityisen sektorin toimijaa, ja toiminta on vakiintunutta. Vuoden 2023 aikana ei myönnetty yhtään uutta klinikkalupaa. Viimeisin lupa toimintaan on myönnetty vuonna 2020. Yksityisiä klinikoita kuitenkin fuusioituu keskenään tai lopettaa toimintansa kokonaan, joten klinikkamäärät voivat vaihdella vuosittain.

Vuodesta 2007 alkaen sukusoluja on luovuttanut runsaat 7 000 henkilöä. Vuonna 2023 Valviran ylläpitämään luovuttajarekisteriin (Luoteri) ilmoitettiin 604 uutta luovuttajaa, mikä osoittaa pientä laskua viime vuosiin verrattuna (667 uutta luovuttajaa vuonna 2022). Tehtyjen hedelmöityshoitojen määrä laski vuonna 2020, mutta tilanne on palautunut vuosien 2021 ja 2022 aikana. Vuoden 2023 tilanne ei vielä ole tiedossa.

5.1.4 Suunnitelmaperusteinen valvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma

Valvira valmisteli yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman 2020–2023 viimeisen ohjelmavuoden painopisteet. Vuoden 2023 suunnitelmaperusteisessa valvonnassa tavoitteena oli selvittää, miten hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki olivat käynnistäneet sote-uudistuksen mukaisen omavalvonnan. Tarkasteluun valittiin neljän osa-alueen omavalvonta:

1. Hoitoon pääsy
 - kiireellinen ja kiireetön perusterveydenhoito ja suun terveydenhoito
 - kiireellinen ja kiireetön erikoissairaanhoido
2. Lastensuojelu
 - henkilöstömitoitus
 - käsittelyajat
 - yhteistyö eri toimijoiden kesken
3. Neuvola-asetuksen toimeenpano sekä lasten ja nuorten ehkäisevä terveydenhuolto
 - neuvolapalvelut
 - koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto
4. Kotihoito
 - henkilöstötilanne (riittävyys, osaaminen)
 - palvelujen laatu

Valvontaohjelmassa tehtiin laaja ennakkokysely ja materiaalin keräys hyvinvointialueilta, HUS-yhtymältä ja Helsingin kaupungilta. Tulokset käsiteltiin Valviran ja aluehallintovirastojen yhteistyönä. Valvontamenetelmänä oli ohjaus- ja arviointikäynti kaikille hyvinvointialueille, HUS-yhtymään ja Helsingin kaupungille (viisi käyntiä siirtyi vuodelle 2024).

Yhteenvetona tehdyistä ohjaus- ja arviointikäynneistä voidaan todeta, että omavalvonnan organisoituminen, rakenne ja resurssit vaihtelevat. Ensimmäiset omavalvontaohjelmat oli laadittu kaikilla hyvinvointialueilla ja omavalvontasuunnitelmien laatiminen oli aloitettu. Omavalvonnassa painottui sosiaalihuollon ja ostopalvelujen valvonta. Parhaimmillaan tun-

Hyvinvointialueille tehdyt ohjaus- ja arviointikäynnit saivat hyvää palautetta.

nistettiin omavalvonnan kuuluminen kaikille organisaation tasoille ja toimijoille sekä ulottuminen kaikkeen järjestämisvastuussa olevaan toimintaan, mukaan lukien sopimus- ja ammattihenkilövalvonta. Pääosin prosessit olivat vielä keskeneräiset. Palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja riittävyttä ei kaikilta osin pystytty turvaamaan omavalvonnallisesti. Toiminnan yhtenäistämisen keskeneräisyys sekä useat erilliset asiakas- ja potilastietojärjestelmät haittasivat omavalvonnan toteuttamista useilla alueilla.

Ohjaus- ja arviointikäynneiltä saatu palaute oli erittäin myönteistä. Erityisesti käyntien keskustelevaa toteutusta ja positiivisten asioiden esiin nostamista pidettiin hyvänä. Palautteiden mukaan annettu ohjaus oli pääosin riittävää ja ohjasi omavalvonnan prosessien tunnistamiseen, määrittämiseen ja kuvaamiseen. Toisaalta toivottiin jonkin verran myös yksityiskohtaisempaa ohjausta.

Kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsy

Valvira totesi joulukuussa 2022 tekemissään valvontapäätöksissä jatkavansa kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn valvontaa vuonna 2023 hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymässä. Kyseisten päätösten ja THL:n huhtikuun 2023 seurantatietojen perusteella kesäkuussa 2023 avattiin valvonnat 16 hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle. Näiden valvonta on vielä kesken.

Puolustusvoimien terveydenhuolto ja vankiterveydenhuolto

Valvira toteutti Puolustusvoimien terveydenhuollon ja vankiterveydenhuollon suunnitelmallista valvontaa yhdessä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Riskiperusteiset ohjaus- ja arviointikäynnit tehtiin yhden varuskunnan terveysasemalle ja kolmen vankilan poliklinikalle. Lisäksi maavoimien mekanisoitujen joukkojen 23 -harjoituksen kenttälääkintään tehtiin tutustumiskäynti. Sotilaslääketieteen keskuksen ja vankiterveydenhuollon johdon kanssa pidettiin vakiintuneesti säännöllisiä yhteistyöneuvotteluja. Niitä järjestettiin myös Puolustusvoimien pääesikunnan oikeudellisen osaston, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja STM:n edustajien kanssa.

5.1.5 Reaktiivinen valvonta

Valvira valvoo valtakunnallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja toimintayksiköiden toimintaa. Valvira otti vuonna 2023 selvittääkseen 1 400 terveydenhuoltoa ja 205 sosiaalihuoltoa koskevaa valvonta-asiaa. Lisäksi aluehallintovirastoihin siirrettiin yli 450 Valviraan saapunutta terveydenhuollon ja yli 300 sosiaalihuollon valvonta-asiaa lainsäädäntöön perustuvan työnjaon mukaisesti. Valvonta-asioiden määrän väheneminen selittyy pääosin ammattihenkilöiden omasta pyynnöstä tekemien ammattioikeuksien tai ammattinimikkeen poistohakemusten määrän vähenemisestä.

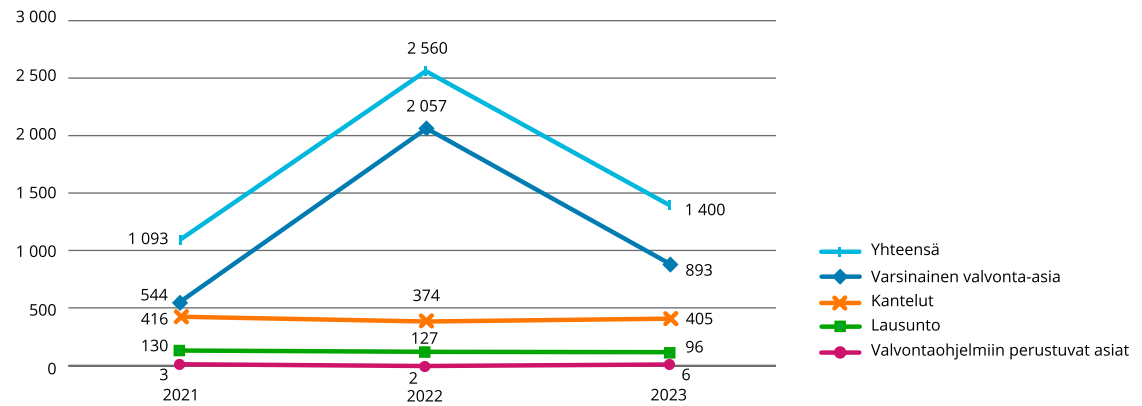
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asioista Valviran käsiteltäväksi kuuluvat työnjaon mukaisesti muun muassa ne, jotka koskevat usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata. Valvira käsittelee myös periaatteelliset tärkeät ja laajakantoiset asiat. Valvira käsittelee ne terveydenhuollon kantelut, joissa epäillään, että hoitovirhe on aiheuttanut potilaan menehtymisen tai vaikean pysyvän vammautumisen. Lisäksi Valvira selvittää sellaisia ammattihenkilövalvonta-asioita, jotka edellyttävät kurinpito- tai turvaamistoimenpiteitä (ammattioikeuden rajoittamista tai poistamista tai ammattinimikkeen käytön kieltämistä).

Valviran selvitettäväksi jääneitä terveydenhuollon kanteluita oli 405 ja sosiaalihuollon kanteluita 80. Työnjaollisesti Valviralle kuuluvista terveydenhuollon kanteluista 135 ja sosiaalihuollon kanteluista 23 siirrettiin vuoden aikana toimintayksiköihin muistutuksena käsiteltäväksi.

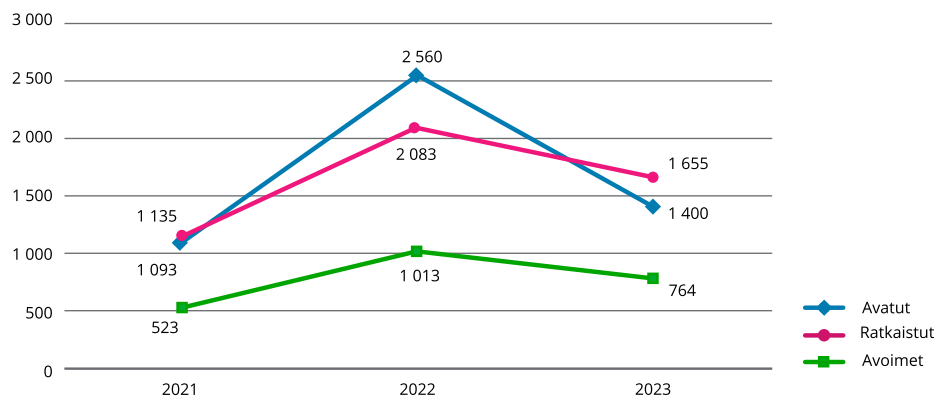
Valvira antaa pyynnöstä lausuntoja muun muassa ylimmille laillisuusvalvojille (oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies) ja poliisille. Terveydenhuoltoon liittyviä lausuntopyyntöjä oli 96 ja sosiaalihuoltoon liittyviä yhdeksän.

Valvira on tukenut erittäin paljon vuoden alussa toimintansa aloittaneiden hyvinvointialueiden palveluiden järjestämisen valvontaa ja omavalvontaa. Valvira on järjestänyt useita webinaareja yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa hyvinvointialueille ja palveluntuottajille sekä antanut paljon ohjausta puhelimitse ja sähköpostitse. Työnantajia on ohjattu myös yksittäisissä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden asioissa siten, että asiat voitaisiin hoitaa omavalvonnan keinoin. Yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa on jatkunut erittäin tiiviinä.

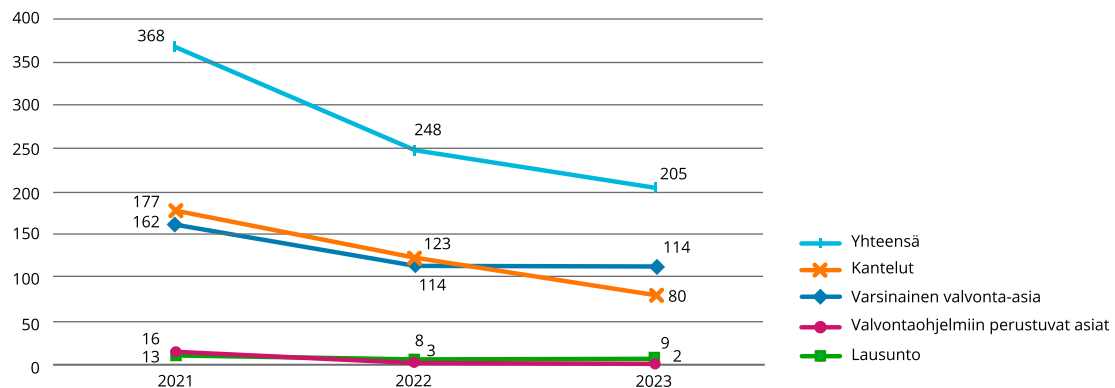
Hyvinvointialueiden omavalvontaa on tuettu runsaasti.

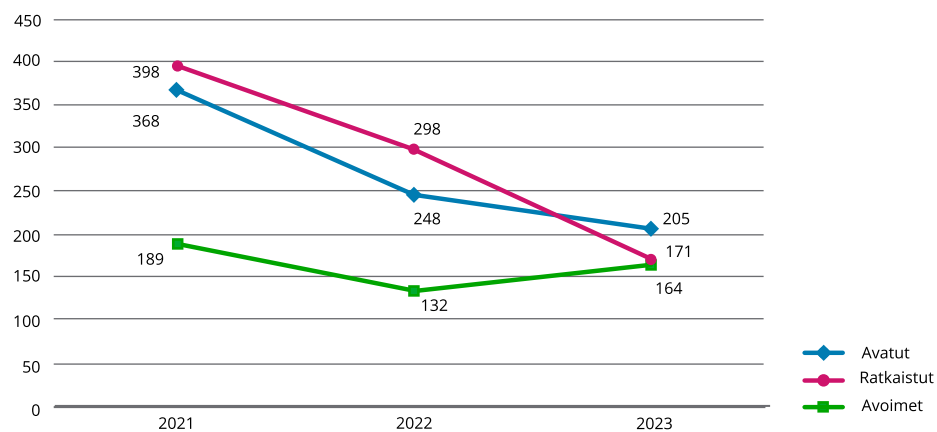
Kuvio 7: Valviraan selvitettäväksi tulleet terveydenhuollon valvonta-asiat asiaryhmittäin 2021–2023. Luvut eivät sisällä siirtoja aluehallintovirastoille tai muille viranomaisille.

Kuvio 8: Valviraan selvitettäväksi tulleet uudet, ratkaistut ja vuodenvaihteessa kesken olevat terveydenhuollon valvonta-asiat 2021–2023. Luvut eivät sisällä siirtoja aluehallintovirastoille tai muille viranomaisille.

Kuvio 9: Valviraan selvitettäväksi tulleet uudet sosiaalihuollon valvonta-asiat jaoteltuna asiaryhmittäin 2021–2023. Luvut eivät sisällä siirtoja aluehallintovirastoille tai muille viranomaisille.

Kuvio 10: Valviraan selvitettäväksi tulleet uudet, ratkaistut ja keskeneräiset sosiaalihuollon valvonta-asiat 2021–2023. Luvut eivät sisällä siirtoja aluehallintovirastoille tai muille viranomaisille.

Lastensuojelu

Valvira ja aluehallintovirastot toteuttivat valvontaohjelman mukaisesti hyvinvointialueille ohjaus- ja arviointikäyntejä. Käyntien painopisteenä oli lastensuojelun asiakasmäärät, käsittelyajat ja yhteistyön toteutuminen. Käynneillä selvitettiin, millaisin omavalvonnallisin keinoin hyvinvointialueet ovat huolehtineet lastensuojelun lakisääteisten tehtävien noudattamisesta alueellaan.

Valvira laati yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa kaksi ohjekirjettä. Ohjekirjeet koskivat palvelunjärjestäjän ensisijaista valvonta- ja toimintavastuuta sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärien ja käsittelyaikojen noudattamisessa lastensuojelussa sekä lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden tapaamisten toteutumista lastensuojelun asiakkuuden aikana. Ohjauksessaan Valvira kiinnitti erityistä huomiota siihen, että hyvinvointialueiden velvollisuutena on huolehtia lastensuojelun sosiaalityön pitkäjänteisyydestä sekä turvata jatkuvien ja luottamuksellisten asiakassuhteiden syntyminen sosiaalityöntekijöiden ja lastensuojelun asiakkaiden välille.

Vammaispalvelut

Valviran ohjauksessa ovat korostuneet kehitysvammaisten itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyvät kysymykset sekä erityisen paljon tukea tarvitsevien palveluiden järjestäminen. Valvira on tehnyt tiivistä yhteistyötä aluehallintovirastojen kanssa, erityisesti vammaispalvelulain ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain voimaantuloon liittyvissä kysymyksissä.

Valvira teki marras-joulukuussa hyvinvointialueille kyselyn, jolla kerättiin tietoa vammaisten palvelujen järjestämisestä hyvinvointialueilla. Kyselyn tuloksia käytetään suunnitelmallisen ohjauksen kohdentamisessa.

Iäkkäiden palvelut

Valvirassa vireille tulleiden iäkkäiden palveluita koskevien valvonta-asioiden määrä väheni vuonna 2023. Vuoden alusta voimaan tulleet sosiaalihuolto- ja vanhuspäalvelulain muutokset vaikuttivat ikäihmisten palveluiden järjestämiseen ja toteuttamiseen sekä valvontaan. Valvira osallistui lakiuudistusten toimeenpanoon yhdessä aluehallintovirastojen kanssa muun muassa antamalla hyvinvointialueille ja yksityisille palveluntuottajille ohjeistusta ja tukea omavalvonnan toteuttamiseen. Valvira ja aluehallintovirastot ohjeistivat hyvinvointialueita varmistamaan lakisääteisen henkilöstömitoituksen toteutumisen iäkkäiden ympärivuorokautisissa yksiköissä.

Kotihoidon henkilöstötilanne ja palveluiden laatu oli sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan painopisteenä. Valvira ja aluehallintovirastot tekivät keväällä hyvinvointialueille kyselyn kotihoidosta. Valvontaviranomaiset hyödynsivät kyselyn tuloksia ohjaus- ja arviointikäynneillä. Valvirassa valvonta painottui hyvinvointialueiden sekä yksityisten palveluntuottajien omavalvonnan tukemiseen ja omavalvonnan riittävyyden varmistamiseen. Ohjauksessa Valvira kiinnitti huomiota siihen, että henkilöstön määrä, koulutus ja rakenne vastaavat asiakkaiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelujen tarvetta. Haasteellisessa henkilöstötilanteessa ensisijaista on henkilöstörakenteen ja osaamisen monipuolistaminen, sekä työntekijän kohdentuminen henkilöstön koulutusta ja osaamista vastaaviin tehtäviin. Ammatillisen osaamisen tarkoituksenmukainen kohdentaminen turvaa iäkkäiden henkilöiden tarpeen mukaisen hoidon ja hoivan sekä lisää vaikuttavuutta.

Kotihoito oli yksi suunnitelmallisen valvonnan painopisteistä.

5.1.6 Ammattihenkilöiden valvontalautakunta

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta tekee päätökset, jotka koskevat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista ja poistamista, ammattinimikkeen käytön kieltämistä, kirjallista varoitusta sekä oikeuksien palauttamista, samoin kuin palauttamista koskevien päätösten oikaisuvaatimuksia. Lautakunnan käsittelemien asioiden määrä kasvoi huomattavasti edellisvuodesta.

Vuonna 2023 lautakunta teki 347 päätöstä (240 vuonna 2022).

Oikeuden rajoittamista tai poistamista koskevia päätöksiä eli turvaamistoimenpiteitä oli 126. Näistä 91 koski oikeuksien menettämistä ja 35 oikeuksien rajoittamista. Lautakunta poisti kokonaan ammatinharjoittamisoikeuden tai kielsi ammattinimikkeen käytön lähes vastaavalla määrältä kuin edellisvuonna (95 vuonna 2022). Turvaamistoimenpiteisiin

johtaneita syitä olivat ammattihenkilön päihdeongelma, muut terveydentilaan liittyvät asiat, epäasianmukaisuus ammattitoiminnassa tai ammattitaidon puutteet.

Rajoittamalla tai poistamalla ammatinharjoittamisoikeus on voitu ennaltaehkäistä lukuisten asiakkaiden ja potilaiden hoidon vaarantumisen riski silloin, kun se on ollut asiakas- ja potilasturvallisuuden vuoksi perusteltua.

Kirjallisten varoitusten määrä kasvoi edellisvuodesta. Vuoden 2023 aikana annettiin 53 kirjallista varoitusta, joista 20 liittyi turvaamistoimenpiteeseen, edellisenä vuonna vastaava määrä oli 32 kirjallista varoitusta, joista 13 liittyi turvaamistoimenpiteeseen.

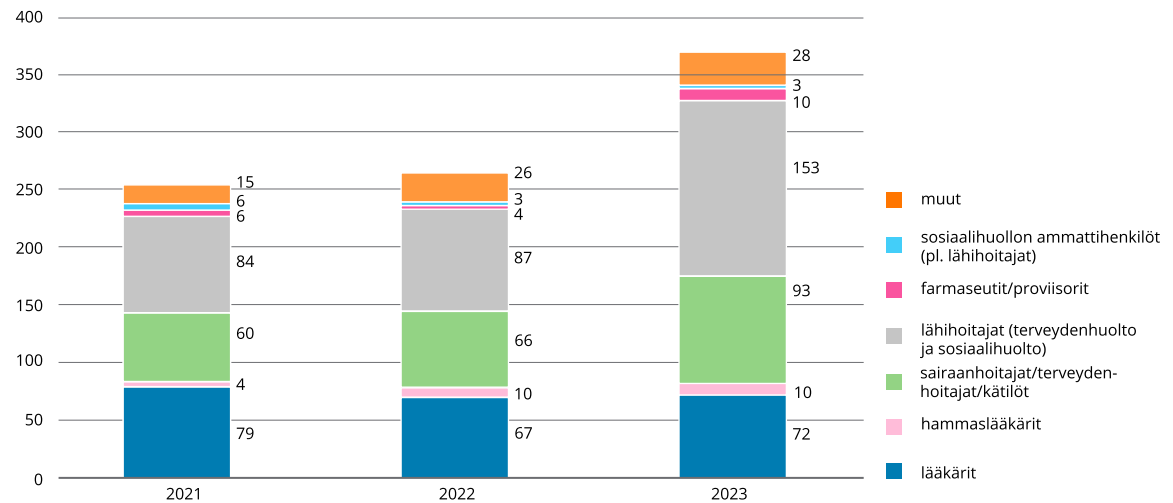
Lautakunta ratkaisi kolme laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisasiaa, lähihoitajia koskevia ammatinharjoittamisasioita oli 153. Lähihoitajat ovat sekä terveyden- että sosiaalihuollon ammattihenkilöitä. Sairaanhoitajia koskevia asioita oli 91 ja lääkäreitä koskevia asioita 72. Muut lautakunnan päätökset koskivat eri terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Hakemusten sekä osittain tai kokonaan hyväksytyjen päätösten määrä kasvoi huomattavasti edellisvuodesta. Vuonna 2023 valvontalautakunta teki 181 päätöstä, joissa am-

Valvontalautakunnassa oli asioita huomattavasti edellisvuotta enemmän.

mattihenkilö haki oikeuksiaan takaisin (76 vuonna 2022). Näistä 135 hakijalle oikeudet voitiin palauttaa kokonaan tai osittain. Hakemuksista 107 oli sellaisia, joissa aiempi ammattioikeuksien poisto on perustunut ammattihenkilön omaan pyyntöön. Näistä lähihoitajia oli 69 ja sairaanhoitajia 30.

Lisäksi kahdelle aiemmin tehdylle väliaikaiselle kiellolle harjoittaa ammattia ei ollut enää potilas-turvallisuuden perusteella tarvetta, ja ne voitiin päättää.

Kuvio 11: Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnan päätökset ammattiryhmittäin 2021–2023.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä voi olla useampia ammattioikeuksia, minkä vuoksi ammattiryhmittäin jaotellussa kuvaajassa yksittäinen ammattihenkilö voi sisältyä useampaan ryhmään.

5.1.7 Ammattihenkilön omaan pyyntöön perustuvat ammattioikeuksien poistopäätökset

Ammattihenkilöiden omasta pyynnöstä tehtäviä ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista tai poistoa taikka ammatinimikkeen käytön kieltoa koskevia päätöksiä ei ratkaista valvontalautakunnassa, mutta ne liittyvät aiheeltaan valvontalautakuntaan. Vuonna 2023 ammattihenkilöiden omien pyyntöjen määrä ammattioikeuksien poistamiseksi laski edellisvuoteen verrattuna ja ammattioikeudet poistettiin yhteensä 602 henkilöltä (997 vuonna 2022 ja 46 vuonna 2021). Näistä 392 oli lähihoitajia ja 150 sairaanhoitajia.

5.2 Asiakastieto- ja toisiolain mukainen ohjaus ja valvonta

Valviran tehtävänä on edistää ja valvoa asiakastietolain mukaisten asiakas- ja potilastietojärjestelmien, asiakastietojen välityspalvelujen, Kanta-palvelujen sekä hyvinvointisovellusten vaatimustenmukaisuutta. Valvira valvoo myös sitä, että sosiaali- ja terveystietojen toisiokäyttöympäristöt täyttävät tietosuojaa ja tietoturva koskevat vaatimukset. Lisäksi Valviralla on velvoite ylläpitää julkista rekisteriä olennaiset vaatimukset täyttävistä tietojärjestelmistä ja hyvinvointisovelluksista sekä toisiokäyttöympäristöistä.

Valvira vastaanotti asiakastietolakiin perustuvia tietojärjestelmien poikkeamailmoituksia vuoden 2023 aikana 105. Asiakastietolakiin perustuvia valvonta-asioita aloitettiin

67. Valvira vastaanotti 12 ilmoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon tietoturva- ja loukkauksista NIS-direktiivin eli EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin perusteella. Tietojärjestelmärekisteröintejä tehtiin asiakastietolain perusteella 143. Toisiolain perusteella tehtiin yksi toisiokäyttöympäristön rekisteröinti.

Valvira on osallistunut vuoden 2024 alussa voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja siihen liittyvien määräysten valmisteluun. Lisäksi Valvira on osallistunut eurooppalaisen terveysdata-avaruuden perustamista koskevan asetuksen (EHDS) ja sen kansallisen toimeenpanon valmisteluun sekä vuonna 2024 voimaan tulevan kyberturvallisuudirektiivin (NIS2-direktiivi) kansallisen täytäntöönpanon valmisteluun.

Valvira lähetti loppuvuonna ohjauskirjeen 121 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalle asiakastietolain asettamista velvoitteista. Tietojärjestelmien ja toisiolain mukaisten valvonta-asioiden tilastointia on edelleen kehitetty vuoden 2023 aikana.

Valviran asiakas- ja toisiolain mukaisten tietojärjestelmärekisterien kehittäminen jatkui vuoden 2023 aikana. Uusi tietojärjestelmärekisteri otetaan käyttöön kevään 2024 aikana.

Valvira sai 105 asiakastietolakiin perustuvaa tietojärjestelmien poikkeamailmoitusta.

5.3 Varhaiskasvatuksen ohjaus ja valvonta

Valvira jatkoi yhdessä aluehallintovirastojen kanssa yhteisen valvontaohjelman mukaista suunnitelmallista varhaiskasvatuksen valvontaa. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuonna 2023 painopiste oli lakimuutosten toimeenpanon ohjauksessa sekä esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen valvonnassa. Näiden lisäksi painopistealueina ovat olleet lupamenettely, valvontaosaaminen, omavalvontasuunnitelma sekä lapsen oikeus tukeen. Valvira selvitti yksityisten perhepäivähoitajien omavalvonnan toteutumista kaikista Suomen kunnista osana valvontaohjelmaa.

Valviran johdolla jatkettiin valvontaviranomaisten ja suurimpien yksityisten päiväkotiketjujen yhteistyö- ja ohjauspalavereja. Varhaiskasvatuksen lääkehoidosta sekä omavalvontasuunnitelmien laatimisesta järjestettiin yhdessä aluehallintovirastojen kanssa valtakunnallinen koulutustilaisuus palvelun järjestäjäkunnille ja yksityisille palveluntuottajille.

Varhaiskasvatuksessa siirryttiin lupamenettelyyn 1.1.2023. Valviran antamaa omavalvontamääräystä sekä omavalvontasuunnitelman mallilomaketta ja ohjetta päivitettiin lakimuutosten mukaisiksi. Osana vuoden 2023 tulossopimusta arvioitiin varhaiskasvatuslaissa Valviralle säädettyä aluehallintovirastojen ohjaustehtävää sekä Valviran ja aluehallintovirastojen yhteistyökäytänteitä. Arvioinnin perusteella laadittiin kehittämissuunnitelma.

5.4 Alkoholilupahallinto ja -valvonta

Alkoholielinkeinoon kohdistuneen toiminnan kannalta merkittävin muutos oli uuden alkoholielinkeinorekisteri Allun käyttöönotto, jolloin lupa- ja valvonta-asioissa siirryttiin sähköiseen asiointiin. Myös luvanhaltijoiden raportointi muuttui.

Valvira käsitteli vuonna 2023 yhteensä 500 alkoholiin liittyvää lupa- ja ilmoitusasiaa. Asioiden määrä laski 26 % edellisvuoteen verrattuna. Osittain lasku johtui uuden alkoholielinkeinorekisterin käyttöönotosta ja sen myötä muuttuneesta asioiden käsittelyprosessista. Alkoholijuomien valmistuksen luvanhaltijoiden määrä laski hieman. Sen sijaan tukkumyyjien määrä pysyi ennallaan. Luvanhaltijoiden vaihtuvuus on kuitenkin edelleen huomattava. Uusia valmistuslupia myönnettiin pienpanimotoimintaan 11, tislattujen alkoholijuomien valmistukseen neljä ja hedelmäviinin tai -siiderin valmistukseen yksi.

Valvira teki vuoden 2023 aikana yhteensä 137 tarkastusta. Tarkastustoiminnassa painotettiin luomuvalvontajärjestelmään kuuluvia toimijoita. Vuoden 2023 tarkastuksista oli valvontatarkastuksia 65, luomutarkastuksia 62 ja toiminnan aloittamiseen liittyviä tarkastuksia 10. Tarkastuksista 99 kohdistui alkoholijuomien valmistustoimintaan, ja 38 kohdistui alkoholijuomien tukkumyyntitoimintaan. Pääosin tarkastetut kohteet ja niissä tapahtuva toiminta täytti lainsäädännön vaatimukset. Toiminnanharjoittajia ohjattiin alkoholijuomien pakkausmerkinnöissä, omavalvontasuunnitelman täydentämisessä sekä kirjanpidossa ja raportoinnissa.

Laadun valvontaa näytteitä tutkimalla

Alkoholin tuotevalvonnassa valvotaan alkoholijuomien koostumusta ja pakkausmerkintöjä. Alkoholijuomien merkintöihin sovelletaan samaa lainsäädäntöä kuin muillekin elintarvikkeille, mutta niiden lisäksi EU-tasolla on säädetty tarkempia vaatimuksia tislatuille alkoholijuomille, rypälewiineille sekä maustetuille viinituotteille. Valvira valvoo alkoholijuomia luvanhaltijoi-

den tarkastuksilla, markkinavalvontana, näytteidenotolla sekä asiakirja- ja rekisterivalvontana.

Markkinavalvontanäytteitä otettiin 40 tuotteesta vuonna 2023. Näytteistä tutkittiin muun muassa alkoholipitoisuus, tehtiin tuoteryhmäkohtaisia analyysejä sekä analysoitiin torjunta-ainejäämiä. Lisäksi tutkittiin riskianalyysin perusteella valituista tuotteista etyylikarbamaatti.

Torjunta-ainejäämät analysoitiin yhteensä 19 alkoholijuomasta, joissa oli 18 viiniä (mukaan lukien yhdeksän luomuviiniä) ja yksi siideri. Yhtä näytettä kohden selvitettiin noin 350 torjunta-aineen jäämät. Luomutuotteissa ei jäämäpitoisuuksia havaittu, neljässä tavanomaisesti tuotetussa näytteessä havaittiin kasvinsuojeluainejäämiä, mutta ei raja-arvoja ylittäviä määriä. Etyylikarbamaatti analysoitiin kahdestatoista tuotteesta. Kaikki tuotteet alittivat EU:n suositusarvon etyylikarbamaatin pitoisuudesta. Valvira sai kahdeksan ilmoitusta luvanhaltijoilta omavalvonnan perusteella tehdyistä alkoholin takaisinvedoista markkinoilta.

Viinien pakkausmerkintöihin tuli muutoksia.

Analyyseissä kaikki tutkitut näytteet täyttivät niille asetetut vaatimukset. Seitsemässä näytteessä havaittiin poikkeamia pakkausmerkinnöissä. Pakkausmerkintöjen valvonnan painopisteenä vuoden 2023 aikana oli tislattujen alkoholijuomien nimitysten valvonta.

Alkoholijuomien valmistajat ja tukkumyyjät toimittavat Valviran alkoholilain mukaista valvontaa varten tietoa valmistamistaan ja toimittamistaan tuotteista. Toimitustietoja käytetään alkoholilain mukaisen toiminnan valvonnassa ja niiden pohjalta julkaistaan Valviran verkkosivuilla kuukausittain kaksi tilastoa, alkoholijuomien myyntitilasto ja jakelutiet-tilasto. Valviran julkaisema alkoholimyyntitilasto on alkoholin tilastoidun kulutuksen osuus kokonaistilastossa. Vuoden 2022 tilasto julkaistiin maaliskuussa 2023. Tilas-

toitu kulutus oli 525 miljoonaa litraa. Laskua edelliseen vuoteen oli 5,5 %.

Uuden alkoholielinkeinorekisterin käyttöönoton jälkeen luvanhaltijoille annettiin neljän kuukauden siirtymäaika raportointiin. Luvanhaltijoiden raportoinnin ohjaukseen käytettiin merkittävästi resursseja vuoden aikana. Vuonna 2023 kuukausittaisia myynti- ja jakelutiet-tilastoja ei ollut mahdollista julkaista eikä toteuttaa rekisterivalvontaa järjestelmä uudistuksen vuoksi.

Valvira raportoi vuosittain EU:n komissiolle alkoholiyhtiö Alkon toiminnasta. Raportissa informoidaan komissiota Suomen alkoholiloista sekä Alkon roolista. Alkoholilaisissa säädetään, että Alkon päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä ja niiden hinnoittelusta tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta. Vuonna 2023 komissiolle toimitettiin vuoden 2022 raportti. Raportti käsitteli alkoholitoimintaympäristön muutoksia tarkasteltavana vuotena ja niiden vaikutuksia Alkon toimintaan sekä Alkoon liittyviä vireillä olleita valvonta-asioita Valvirassa ja Kilpailu- ja kuluttajavirastossa. Vuoden 2022 aikana Valviran käsiteltäväksi ei tullut oikaisupyynnöitä alkoholiyhtiön päätöksistä.

EU-komissio julkaisi vuonna 2023 asetuksen, jolla täsmennettiin kaksi vuotta aikaisemmin annettua asetusta rypäletuotteiden ainesosien ilmoittamisesta ja merkitsemisestä. Lisäksi komissio julkaisi marraskuun lopussa tiedonannon, joka sisälsi sekä toimijoita että valvovia viranomaisia varten laadittuja kysymyksiä ja vastauksia muuttuneista pakkausmerkinnöistä. Muutokset viinien pakkausmerkintävaatimuksissa astuivat voimaan 8.12.2023, joten komission ohjeistus saatiin vasta juuri ennen siirtymäajan päättymistä. Valvira päivitti viinien pakkausmerkintäohjetta edellä mainittujen muutosten mukaisiksi ja tiedotti asiasta luvanhaltijoille. Lisäksi toimijoita ohjeistettiin uusien viinien pakkausmerkinnöistä.

Alkoholiluvat ja ilmoitukset, tilanne 31.12.	2021	2022	2023
Alkoholijuomien valmistuslupa	198	203	229 (191)*
Alkoholijuomien tukkumyyntilupa	342	339	545 (339)*
Väkiviinan valmistuslupa	5	5	19 (5)*
Väkiviinan maahantuonti- ja tukkumyyntilupa	16	16	22 (15)*
Valmistuslupa opetus- ja tutkimustarkoituksessa	26	28	25
Käyttölupa	1 563	1 582	1 583
Lievästi denaturoidun väkiviinan myynti-ilmoitus	15	15	15
Anniskelun ja vähittäismyynnin maahantuonti-ilmoitus			298
Alkoholijuoman ja väkiviinan maastavienti-ilmoitus	-	1	5
Anniskelu- ja vähittäismyynti-ilmoitus ulkomaan liikenteessä, lentokoneet	6	2	2
Anniskelu- ja vähittäismyynti-ilmoitus ulkomaan liikenteessä, laivat	6	6	5
Elintarviketoiminnan rekisteröinti, alkoholijuomien valmistus- ja varastopaikat	540	539	647
Luonnonmukaisen tuotannon järjestelmään rekisteröidyt luvanhaltijat, valmistajat	30	30	20
Luonnonmukaisen tuotannon järjestelmään rekisteröidyt luvanhaltijat, tukut	141	141	105

Taulukko 9. Alkoholielinkeinon luvat ja ilmoitukset (31.12.2023).

*Suluissa oleva lukuarvo verrannollinen vuoden 2022 laskentatapaan. Vuoteen 2023 asti lupien määrä oli yritysten määrä. Jatkossa tilastoinnissa käytetään luvan toimipaikkakohtaisuutta kuten kaikissa muissakin alkoholiluvissa. Tukkumyyntilupien määrän kasvu selittyy sillä, että valmistajien erilliset varastopaikat ja tukkumyyntien lisävarastot muuttuivat tukkumyyntiluviksi.

Alkoholiluvat, lupahallinto	2021	2022	2023*
Uudet luvat	132	144	197
- valmistusluvut	17	25	17
- tukkumyyntiluvat	21	31	70
- maahantuontiluvat	1	0	1
- käyttöluvut	91	88	109
Lupamuutokset	239	328	74
- valmistusluvan muutokset	64	52	16
- tukkumyyntiluvan muutokset	37	96	7
- maahantuontiluvan muutokset	0	1	0
- käyttöluvan muutokset	138	179	51
Luvan peruutukset	89	122	177
- valmistuslupia peruutettu	9	18	23
- tukkumyyntilupia peruutettu	16	32	63
- käyttölupia peruutettu	64	72	91
Elintarvikehuoneiston ilmoitusta vastaanotettu (uudet valmistus- ja varastopaikat)	93	137	87
Luonnonmukaisen tuotannon järjestelmään rekisteröidyt luvanhaltijat	12	9	6
Maahantuonti-ilmoitukset	24	43	44
Lievästi denaturoidun etanolin myynti-ilmoitukset	5	0	2
Ulkomaan liikennettä koskevat ilmoitukset (laivat ja lentokoneet) - uudet ja muutokset	3	3	2

Taulukko 10: Alkoholiluvat 2021–2023.

* Uuden alkoholielinkeinorekisterin käyttöönoton jälkeen uusi valmistuspaikka tai uusi tukkumyyntivarasto käsitellään uutena lupana.

Luvanhaltijoiden valvonta ja tuotevalvonta	2021	2022	2023
Verohallinnolle annetut lausunnot	69	72	48
Muille viranomaisille annetut lausunnot	3	4	8
Tarkastusten määrä	172	167	137
Tarkastuksella tehdyt ohjaavat toimenpiteet	49	81	51
Tarkastuksella annetut kehotukset epäkohtien poistamiseksi	1	4	3
Havaitut epäkohdat suhteessa tarkastuksiin	1 %	2 %	2%
Alkoholilain mukaisten tarkastuskohteiden määrä (yhteensä valmistus, tukku ja käyttö)	2 116	2 172	2 398 (2 158)*
Elintarvikelain mukaisten tarkastuskohteiden määrä (valmistus- ja tukkumyyntiluvat)	540	539	647
Tarkastuksia suhteessa tarkastuskohteisiin	24 %	26 %	21 %
Toimitettujen tuotteiden määrä	38 090	40 042	
Uusien tuotteiden määrä	11 940	13 567	13 205
Tuotteiden analyysitarkastukset		3 540	
Tuotteita koskevat vientisertifikaatit	53	41	46
Markkinavalvontanäytteet	48	80	40
Tuotteessa havaitut rikkomukset ja puutteellisuudet	10	14	3
Puutteellisuuksien osuus	21 %	18 %	8 %
Vastaanotettuja RASFF-ilmoituksia (Rapid Alert System for Food and Feed)/ilmoitus valmistajille tai maahantuojille	7/1	29/7	26/3
Vastaanotettuja OFIS-ilmoituksia (Organic Farming Information System)/ilmoitus valmistajille tai maahantuojille (luomutuotteet)	0	0	2
Valvonta-asiat yhteensä (tuotevalvonta ja luvanhaltijoiden valvonta)	24	49	57

Taulukko 11: Alkoholiluvanhaltijoiden valvonta ja tuotevalvonta 2021–2023.

* Suluissa oleva lukuarvo verrannollinen vuoden 2022 laskentatapaan. Vuoteen 2023 asti tarkastuskohteiden määrä oli yritysten määrä. Jatkossa tilastoinnissa käytetään luvan toimipaikkakohtaisuutta kuten kaikissa muissakin alkoholiluvuissa.

5.5 Alkoholihallinnon ohjaus ja alkoholimarkkinoinnin valvonta

Alkoholihallinnolle vuosi 2023 merkitsi isoa muutosta toimintatavoissa, kun uusittu alkoholielinkeinorekisteri Allu otettiin käyttöön huhtikuussa. Sähköinen asiointi ja sähköinen asioiden käsittely toivat mukanaan kasvanutta ohjaustarvetta sekä aluehallintovirastojen että alkoholielinkeinon suuntaan. Valvira päivitti keväällä 2023 alkoholijuomien anniskelua ja vähittäismyyntiä koskevat yleishjeet. Ohjeiden päivityksessä huomioitiin keväällä käyttöön otetun Allu-järjestelmän myötä muuttuneet prosessit sekä sähköinen asiointi alkoholiasioissa. Lisäksi ohjeita täydennettiin alkoholilain tulkintalinjauksilla.

Valviran ja aluehallintovirastojen alkoholihallinnon yhteistyöryhmässä käsiteltiin vuoden aikana alkoholilain toimeenpanoon liittyviä linjauksia ja seurattiin tiiviisti alkoholielinkeinorekisterin uudistushankkeen etenemistä. Valtakunnallinen koko alkoholihallinnon yhteistyötapaaminen järjestettiin keväällä 2023. Teemoina olivat uuden Allu-järjestelmän käyttöönotto sekä ajankohtaiset alkoholihallintoa koskevat asiat.

Valviran asiantuntijat tekivät syksyn aikana kaikkiin kuuteen aluehallintovirastoon arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä arvioitiin aluehallintovirastojen alkoholihallinnon toimintaa ja kerättiin hyviä käytäntöjä hyödynnettäväksi valtakunnallisesti.

Vuosille 2019–2024 laaditun alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman toimeenpano jatkui. Valvontaohjelmassa on määritelty alkoholihallinnon tavoitteet ja strategiset painopisteet, joilla ohjataan alueellisen alkoholihallinnon resurssien käyttöä ja selvennetään alkoholilain toimeenpanoon liittyvien eri toimijoiden rooleja ja vuorovaikutusta.

Vähittäismyyntissä ja anniskelussa Valvira teki laajaa ja säännöllistä viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä. Vuoden 2023 aikana Valvira osallistui eri viranomaisten muodostamaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tilannekuvan toimituskuntatyöskentelyyn ja vastasi osaltaan Harmaa talous & talousrikollisuus -verkkosivuston sisällöstä. Valvira oli myös

kehittämässä viranomaisten välistä tiedonkulkua viranomaistiedon koordinoitiryhmässä. Lisäksi tavattiin säännöllisesti ravintola-alan sekä vähittäiskaupan etujärjestöjä ja alojen elinkeinotoimijoita Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry:n anniskeluasioiden yhteistyöryhmässä sekä Päivittäistavara- ja PTY ry:n kaupan alkoholiasioiden neuvotteluryhmässä. Valvira osallistui myös THL:n koordinoimaan ehkäisevän päihdetyön Pakka-kehittäjäverkoston toimintaan.

Kirjallisessa muodossa annetun ohjauksen määrä alkoholin anniskelu- ja vähittäismyyntiasioissa vuonna 2023 kasvoi Allu-järjestelmän käyttöönoton seurauksena.

Alkoholihallinnon lausunnot/vastaukset	2021	2022	2023
Lausunnot/vastaukset muiden viranomaisten (mukaan lukien aluehallintovirastot) tiedusteluihin	202	162	227
Lausunnot/vastaukset elinkeinonharjoittajien, oppilaitosten ja yksityishenkilöiden tiedusteluihin	270	456	674
Yhteensä	472	618	901

Taulukko 12: Vastaukset alkoholitiedusteluihin 2021–2023.

Markkinointiasioissa kirjallisen ohjauksen määrä kasvoi edelleen. Ohjausta annettiin runsaasti etenkin sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta mainonnasta. Erityisesti kilpailuja ja arpajaisia koskevan ohjauksen tarve pysyi korkeana tänäkin vuonna.

Ongelmat väkevien alkoholijuomien markkinoinnissa näkyivät edelleen annetussa ohjauksessa sekä päätöksissä. Varsinkin uusien yrittäjien todettiin kaipaavan markkinointiin liittyvää ohjausta toimintaansa.

Ohjauksen tueksi Valvirassa laadittiin kolme erilaista ohjeistusta, joissa nostettiin esiin eri lupatyyppisiä koskevia erityiskysymyksiä. Tiivistelmiä lähetettiin uusille luvanhaltijoille sekä ohjauskirjeiden ohessa. Aluehallintovirastot saivat käyttöönsä anniskeluluvanhaltijoille suunnatun tiivistelmän, jota he pystyivät hyödyntämään sekä omassa että ohjaustyössään.

Vuoden 2022 väkevien alkoholijuomien markkinointia koskevasta kieltopäätöksestä valitettiin markkinaoikeuteen ja Valviran päätöksen hyväksyvä ratkaisu asiaan saatiin tammikuussa 2023. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt asiassa valituslupaa, joten päätös pysyi voimassa sellaisenaan. Alkoholialan yritykset eivät voi näin ollen esitellä alkoholituotemerkkejään edes sijoittajille suunnatussa viestinnässä, jos se tapahtuu kaikille avoimessa muodossa.

Valvira järjesti aluehallintovirastoille markkinointikoulutusten sarjan vuoden 2023 aikana. Sarja aloitettiin keväällä tapahtumiin ja ulkomainontaan kohdistuvilla koulutuksilla. Syksyllä jatkettiin eri aihepiireihin keskittävillä teemakoulutuksilla, joiden aiheiksi valikoitui esimerkiksi alaikäisiin kohdistuva ja hyvän tavan vastainen markkinointi sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuvan markkinoinnin erityispiirteet.

Mahdollisten tulevien alkoholilain muutosten vaikutusten arviointi aloitettiin myös markkinoinnin osalta.

Alkoholimarkkinointiasiat	2021	2022	2023
Kieltopäätökset ja muut päätökset	0	1	0
Ohjeet	0	1	0
Ohjaavat suoritteet	137	184	219
Yhteensä	137	186	219

Taulukko 13: Valvirassa käsitellyt alkoholimarkkinointiasiat 2021–2023.

5.6 Tupakkalain mukainen ohjaus ja valvonta

Vuonna 2023 Valvira toteutti kyselyn ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman 2020–2024 toteutumisesta ja jatkoi erityisesti valvontaohjelman nimettyjen painopisteiden jalkauttamista. Ehkäisevän päihdetyön (EPT) tavoitteita edistettiin muun muassa säännöllisillä tapaamisilla EPT-tehtäviä harjoittavien toimijoiden kesken, THL:n asiakirjojen päivittämiseen osallistumalla sekä toteuttamalla oppilaitoksille verkkokoulutusta yhdessä THL:n ja Opetushallituksen kanssa. Valvira toimeenpani voimaan tulevia omavalvontavelvollisuuden ja yhdenmukaistettujen myyntipakkauksien lainsäädäntömuutoksia ohjaamalla aktiivisesti kuntia sekä elinkeinonharjoittajia. Kokonaan uusi ohje julkaistiin tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointikiellon valvonnasta.

Valvirassa osallistuttiin aktiivisesti lainsäädännön kehittämiseen erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Valviran rooli toimialansa asiantuntijana näkyi vahvasti myös julkisessa keskustelussa, jossa pinnalla olivat vuonna 2023 erityisesti niin sanotut nikotiinipussit sekä nuorten sähkösavukkeiden käyttö.

Keväällä 2023 nikotiinipitoiset ja annospusseihin pakatut tupakan vastikkeet, nikotiinipussit, tulivat myyntiin Suomessa. Viranomaisten kesken kokoonnuttiin tiiviisti terveydelle ja turvallisuudelle aiheutuvan vaaran sekä vaatimustenvastaisuuksien ennalta ehkäisemiseksi. Valviran ulkoisilla viestintäkanavilla tiedotettiin aiheesta aktiivisesti koko kevään 2023 ajan.

Nikotiinipussien tuoteryhmä korostui myös tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointikiellon valvonnassa. Valvira antoi etenkin kunnille ja elinkeinonharjoittajille runsaasti ohjausta tupakkalain soveltamisesta nikotiinipusseihin. Nikotiinipussien markkinoinnissa tunnistettiin kaksi tilannetta, jossa Valviralla oli syytä epäillä markkinointiin liittyvää rikosta. Lisäksi vuonna 2022 käynnistetyin ja vuoden 2023

aikana päätetyn, markkinointikieltoa verkkokauppojen toiminnassa koskevan valvontaprojektin tiimoilta on ohjattu laajasti elinkeinonharjoittajia, jotka myyvät tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita verkossa. Valvirassa kehitettiin niin ikään sisäistä markkinointikiellon valvonnan menettelytapaohjeistusta.

Valvira käynnisti tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä koskevan lainsäädännön mukaisen toiminnan rekisterinpitäjänä ja kansallisena viranomaisena. Menettelytapoja ja ohjausta muun muassa käyttäjätunnusten hallinnassa kehitettiin osittain Tullin tuella. Valvira jakoi käyttäjätunnukset noin 300 terveystarkastajalle, jotka harjoittavat kunnissa tupakkalain mukaista valvontaa. Tämän seurauksena vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyden valvonta pystyttiin käynnistämään kunnan valvontayksiköissä.

Valvira tarkisti vuonna 2023 runsaasti tupakka- ja vastaavien tuotteiden valmistajien ja maahantuojien ilmoittamia tietoja Suomen markkinoille saatetuista tuotteista. Käytännössä tarkistuksen sisältönä on ilmoituksen pääasiallisen sisällön tarkasteleminen vaatimustenmukaisuuden näkökulmasta sekä

Uusi ohje tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointikiellon valvontaan.

välitön yhteydenotto mahdollisten epäselvyyksien tai vaatimustenvastaisuuksien korjaamiseksi. Tuoteryhmän mukaan tarkistetaan EU:n tupakkatuotedirektiivissä sekä kansallisessa lainsäädännössä säädetyt vaatimukset muun muassa tuotteiden ainesosista ja niiden toksikologisista tiedoista, päästöistä ja paloturvallisuudesta, markkinatutkimuksista ja myyntimääristä. Lisäksi

Valvira valitti makunesteiden myyntiä koskevasta hallinto-oikeuden päätöksistä.

Valvira käynnisti merkittävän valvonta-asian, jossa selvitetään yhden nikotiinisuolojen luokkaan kuuluvan ainesosan käytön sallittavuutta nikotiinipitoisissa sähkösavukeneesteissä. Vuonna 2023 Valvirassa kehitettiin markkinavalvonnan ja tuotevalvonnan sisäisiä toimintakäytäntöjä ja ohjeistusta. Tupakkalakiin perustuvia valvontamaksuja laskutettiin tuotetietoja toimitta-

neilta valmistajilta ja maahantuojilta toista kertaa, ja julkisten tuotetietojen julkaisemista tietoverkossa jatkettiin.

Aiempien vuosien tapaan Valvira osallistui myös vuonna 2023 aktiivisesti tupakkatoimialan kansainväliseen yhteistyöhön, ympäristöterveydenhuollon kansalliseen yhteistyöhön sekä markkinavalvonnan kansallisen yhteistyöryhmän toimintaan. Valviran ja kuntien yhteistoiminta-alueet mukaan luettuina, välinen yhteistyö ja viestintä tiivistyi – Valvira seurasi muun muassa yhden suuren valvontayksikön tarkastustoimintaa (tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynti ja ravitsemisliikkeen tupakointitilat). Valvira haki poikkeuksellisesti kuntien sijasta valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta ja teki valituksen niin sanottujen makunesteiden myyntiä koskevasta hallinto-oikeuden päätöksistä. Valvirassa ohjattiin paljon työpanosta tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisterin uudistamiseen. Järjestelmää käytetään kuntien valvonnassa ja lupahallinnossa.

Valviralle tupakkalain mukaan kuuluvien tehtävien lukumääräraportointia on uudistettu kuvaamaan paremmin Valviran toimintaa.

Tupakkalain valvonta	2021	2022	2023
Päätökset valvonta-asioissa	5	8	22
Muut käsitellyt asiat	11	10	21
Yhteensä	16	18	43
Tarkistetut tuotetietojen ilmoitukset	168	10	531

Taulukko 14: Valvirassa päätetyt tupakkatoimialan asiat ja muu valvonta 2021–2023.

Tupakkalain ohjaus	2021	2022	2023
Markkinointikieltoon liittyvä ohjaus	36	15	114
Tuotevalvontaan liittyvä ohjaus	322	58	71
Muu ohjaus	218	315	379
Yhteensä	576	388	564

Taulukko 15: Tupakkalain mukaiset ohjausta sisältävät viestit (viranomaisten ohjaaminen ja elinkeinon tukeminen lain noudattamisessa).

Tupakkalain alaisten tuotteiden tuoteilmoitukset	2021	2022	2023
Tupakka	115	81	128
Sähkösavuke	1 438	1 972	1 591
Myyntimääräilmoitukset, tupakka ja sähkösavuke	1 371	1 135	1 295
Yhteensä	2 924	3 188	3 014

Taulukko 16: Tupakkalain mukaiset tuoteilmoitukset (muun muassa ainesosat, tuoteominaisuudet, haitta-aineet, myyntimäärät) 2021–2023.

5.7 Terveysuojelulain mukainen ohjaus, lupahallinto ja valvonta

Valvira oli tiiviisti mukana juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa, joka edellytti myös tietojärjestelmien kehitystyötä. Osaltaan Valvira vaikutti komission säädösehdotuksiin, jotka koskevat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien terveydellisiä vaatimuksia. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä laadittiin talousvesisäännösten soveltamisohjetta sekä ohjattiin viranomaisia ja toiminnanharjoittajia säädösmuutoksista. Valvira päivitti ohjeen vedenjakelualueiden paikkatietoaineistoista ja niiden toimittamisesta. Ohjeistusta rakennusten vesilaitteistojen legionellabakteerin ja lyijyn riskinarvioinnista ja riskienhallinnasta jalkautettiin luennoimalla useissa tilaisuuksissa. Lisäksi Valvira oli mukana kehittämässä tietokokonaisuuksien raportointia kansallisiin ja EU:n tarpeisiin. Ympäristöterveydenhuollon keskitetyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän (Vati) talousveden laatutietojen siirto rajapinnan kautta vesi.fi-verkkopalveluun aloitettiin ja tiedonsiirtoa kehitettiin sekä parannettiin vuoden aikana yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Vatin talousveden näytteenottosuunnitelman (NOS) kehittäminen ja toimintavarmuuden parantaminen jatkui. Vatin talousveden ja NOS:n ohjeet myös uudistettiin kokonaisuudessaan. Käyttäjiä neuvottiin ja koulutettiin erityisesti vesi.fi-tiedonsiirrosta ja NOS:n käytöstä.

Asumisterveysasioissa Valvira laati työryhmätyönä asuntojen terveyshaitan selvittämiseen ohjeen, joka julkaistiin tammikuussa 2024. Radonista laadittiin ohjauskirje ja pidettiin webinaari valvontayksiköille. Valvira oli suunnittelemassa ja järjestämässä ensimmäistä sertifioidujen rakennusterveysasiantuntijoiden (RTA), sisäilma-asiantuntijoiden (SISA) ja kosteusvaurioiden kuntotutkijoiden (KVKT) neuvottelupäivää yhdessä STM:n, Sisäilmayhdistyksen, Terveet tilat 2028 -ohjelman ja Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman kanssa. Valvira piti tilaisuudessa ja Sisäilmastoseminaarin avaussessiossa esityksen terveydensuojelulain mukaisen pätevyysjärjestelmän toimivuuden arvioinnista, jonka tuloksia vietiin tiedoksi myös koulutusorganisaatioille.

Terveydensuojelulain mukaisia tutkimuksia tekevät laboratoriot saivat uudistetun ohjeen.

Valviran terveydensuojelu on vuonna 2023 tehnyt aktiivisesti töitä kansallisen varautumisen kehittämiseksi esimerkiksi osallistamalla STM:n asettaman Poikkeusolojen neuvottelukunnan (PONK) ympäristöterveydenhuollon sekä CBRN1-jaoksen alatyöryhmien työhön. Lisäksi oli mukana selvittämässä laboratoriotuimijoiden varautumista. Valvira on osallistunut Ruokaviraston järjestämiin säännöllisiin lintuinfluenssaepidemian tilannekatsauksiin. Länsi-Suomen aluehallintovirastoa tuettiin LSS23-valmiusharjoituksen suunnittelussa sekä osallistuttiin STUKin organisoiman kansainvälisen INEX6-valmiusharjoituksen (vuonna 2024) suunnitteluryhmään. Joulukuussa 2023 Valvira osallistui kolmen vuoden välein järjestettävään Satakunnan pelastuslaitoksen OLKI23-ydinvoimalaonnettomuusharjoitukseen. Valviran tehtävänä harjoituksissa on terveydensuojelulain mukainen terveysthaittojen ehkäisy antamalla tarvittaessa määräyksiä terveydensuojelulain 52 §:n mukaisesti.

Valvira oli aktiivisesti mukana ympäristöterveydenhuollon keskitetyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä Vatin sisällön sekä raporttien ylläpidossa ja kehittämisessä. Valvira osallistui Vatin tukipalvelun toimintaan

ja käyttäjien neuvontaan. Laboratoriot siirtävät ympäristöterveydenhuollon näytetulokset Vatiin analyysitietojen siirtopalvelun rajapinnan kautta. Valvira antoi kunnan terveydensuojeluviranomaisille ohjauskirjeen Vatin käyttämisestä. Kirje sisälsi ohjausta myös tietyille terveydensuojelulaissa

tarkoitetuille laboratorioille ja talousvettä toimittaville laitoksille. Vatista saatavan valvontatiedon hyödyntämistä toiminnan raportoinnissa ja valvonnan ohjauksessa pyrittiin parantamaan järjestämällä tilaisuudet sekä Valviran että aluehallintovirastojen ympäristöterveydenhuollon ohjausta tekeville henkilöille.

Terveydensuojelulakiin on viime aikoina tuotu uutta sääntelyä toiminnan ilmoituksenvaraisuudesta ja viranomaisvalvonnan maksullisuudesta. Valvira jatkoi lakimuutoksen toimeenpanon ohjausta laatimalla soveltamisohjeen vuosittaisesta valvontamaksusta ja päivitti ohjettaan ilmoituksenvaraisuudesta. Valvira tuki terveydensuojeluviranomaisia elinympäristön terveellisyyttä koskevassa päätöksenteossa ohjaamalla terveysthaittojen arviointia kivenmurskauksessa ja louhinnassa sekä tuulivoiman vaikutusten arvioinnissa. Valvira osallistui kauneudenhoitoalaa koskevaan virastojen väliseen yhteistyöryhmään, jonka työn tuloksena julkaistiin kauneudenhoitoalan toimijoille tarkoitettu sähköinen oppimisympäristö.

Viranomaisille tarkoitettut terveydensuojelulain mukaiset talousveden, uimaveden, uima-allasveden ja asumisterveyden tutkimukset on tehtävä hyväksytyssä laboratorioissa. Valvira päivitti kokonaisuudessaan ohjeensa tutkimuksissa käytettävistä menetelmistä terveydensuojelulain mukaisia tutkimuksia tekeville laboratorioille. Vuoden 2023 alussa terveydensuojelulain muutoksen yhteydessä laboratorioille tuli velvoite toimittaa viranomaisille tarkoitettujen vesitutkimusten tulokset sähköisesti Valviran osoittamaan tietojärjestelmään. Tämä uusi velvoite on edellytys Ruokaviraston hyväksynnälle. Ennen laboratorion hyväksyntää Valvira selvittää, että laboratorio ja sen käyttämät kemialliset menetelmät täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja lausuu niistä hyväksynnän myöntäjälle. Näitä lausuntoja annettiin kuusi vuonna 2023.

Talous- tai allasvesihygieeninen osaaminen pitää osoittaa suorittamalla Valviran ylläpitämä talous- tai allasvesihygieeninen osaamistesti, jonka hyväksytysti suorittaneille Valvira myöntää vesityökortin. Testaamiseen käytetään Valviran hallinnoimaa osaamistestausjärjestelmää OSTIa. Vuoden aikana Valvira hyväksyi kymmenen uutta osaamistestaaajaa. Kaikkiaan aktiivisia testaaajia on maassa pari sataa, jotka järjestävät vuosittain yleensä vajaa tuhat testitilaisuutta. Niiden perusteella myönnetään noin 6 000 vesityökorttia.

5.8 Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta (Tukija)

Valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan (Tukija) vuosi 2023 painottui edellisen vuoden tapaan lääketutkimusten eettisen arvioinnin muutosten toteuttamiseen ja uuden toimintatavan vakiinnuttamiseen. Lääketutkimusasetuksen soveltamiseen liittyvän kolmen vuoden siirtymäajan seuraava vaihe alkoi tammikuun viimeisenä päivänä, mistä alkaen kaikki uudet kliiniset lääketutkimukset on käsitelty EU-portaalissa (CTIS). Sen ohella EU:n lääketutkimusdirektiivin soveltaminen jatkui käynnissä olevien tutkimusten muutosten käsittelyssä.

Vuoden 2023 muita keskeisiä tavoitteita olivat Tukijan strategisen suunnittelun sekä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskennan kehittäminen. Molemmissa tavoitteissa edistyttiin. Strategista suunnittelua on hyödynnetty vuoden 2024 toimintasuunnitelman valmistelussa, kun taas suoritteiden kustannusvastaavuuden seuranta hyödynnettiin ministeriölle toimitetussa esityksessä uudeksi lääketutkimusten maksuasetukseksi.

Toimikunta kokoontui vuoden aikana eri kokoonpanoissa yhteensä 43 kertaa, mikä on 14 kertaa enemmän kuin edellisellä vuonna. Sen lisäksi toimikunta järjesti yhden sisäisen seminaarin ja useita oman toiminnan kehittämiseen liittyviä etiikkatyöpajoja ja webinaareja.

Tukijan asiantuntijasihteeristö oli vuoden aikana luennoimassa useassa lääketutkimuksiin liittyvässä seminaarissa ja koulutustilaisuudessa. Tukija osallistui jälleen myös Etiikan päivä -seminaarin järjestämiseen. Vuoden 2023 tapahtuman teemana oli luonnon- ja ympäristön-tutkimuksen etiikka.

Lääketutkimusten uusi arviointimenettely edellyttää viranomaisilta aiempaa tiiviimpää yhteistyötä, mikä tarkoittaa päivittäistä asioimista Fimean lääketutkimusten yksikön kanssa. Yksittäisten hakemusten lisäksi yhteistyötä on tehty yhteisten ohjeiden ja käsittelyprosessien kehittämiseksi. Niin sanottujen yhdistelmä-tutkimusten arviointia on kehitetty yhdessä Fimean lääkinnällisten laitteiden valvonnasta vastaavan yksikön kanssa.

Tukija osallistui aktiivisesti lääketutkimusasetuksen täytäntöönpanoon EU-komission ja Euroopan lääkevirasto EMA:n asiantuntijaryhmissä. Toimikunta oli Suomen edustaja eurooppalaisten tutkimuseettisten toimikuntien verkoston (EUREC) toiminnassa. Verkosto toteutti syksyllä tutkittaville maksettavia korvauksia käsittelevän kansainvälisen webinaarisarjan.

Syksyllä 2023 käynnistyi Tukijaa ja Fimeaa koskeva EU:n valvontaprosessi. EU-komissio toteuttaa valvontaa sen varmistamiseksi, että jäsenvaltiot valvovat asianmukaisesti lääketutkimusasetuksen noudattamista. Valvontatoimen ensimmäinen vaihe toteutetaan kyselynä.

Tukija on jatkanut viranomaisyhteistyötä myös alueellisten lääketieteellisten tutkimuseettisten toimikuntien kanssa. Yhteiskokouksia järjestettiin vuoden aikana yhteensä seitsemän kertaa.

Tukijan verkkosivut uudistettiin ja siirrettiin uudelle julkaisualustalle. Samalla varmistettiin, että ne täyttävät saavutettavuutta koskevat vaatimukset.

Tukijan käsittelemät hakemukset

Tukija antoi vuoden aikana yhteensä 141 lausuntoa tai päätelmää uudesta kliinisestä lääketutkimuksesta. Lukumäärä sisältää 34 EU:n lääketutkimusdirektiivin mukaan arvioitua hakemusta, 65 osan I hakemusta ja 42 osan II hakemusta. Kielteisiä lausuntoja annettiin viisi.

Toimikunta käsitteli 309 tutkimussuunnitelman muutoshakemusta ja kahdesta hakemuksesta annettiin kielteinen lausunto.

Kliinisistä lääketutkimuksista annettujen lausuntojen määrä oli yli kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna.

Biopankkeja koskevia muutoshakemuksia käsiteltiin yhteensä 11, kun kaikki Suomessa toimivat biopankit hakivat Tukijalta lausuntoa syksyllä 2023. Muita lausunto- tai selvityspyyntöjä Tukijalla oli kaksi.

Toimikunta teki yhteensä 155 erilaista selvityspyyntöä kaikista edellä mainituista hakemuksista. Sen lisäksi 71 tutkimukseen liittyvää ilmoitusta merkittiin tiedoksi.

Hakemusten kokonaismäärä nousi oleellisesti kahdesta edellisestä vuodesta. Arviointimenettelyn kokonaisuudistus on edistynyt niin, että lääketutkimusten lukumäärässä päästiin Suomessa aiemmin vakiintuneelle tasolle. Siitä huolimatta tutkimusten toimeksiantajat ilmaisivat tarvitsevansa vielä jonkin verran tukea EU-portaalin ja uusien toimintatapojen opetteluun. Myös EU-portaalin teknisessä valmiudessa oli edelleen puutteita, mikä lienee vaikuttanut järjestelmän hitaaseen käyttöönottoon koko EU:n tasolla. Muutosvaiheen tueksi Tukija järjesti yhdessä Fimean kanssa kolme koulutus- ja keskustelutilaisuutta tutkimusten toimeksiantajille ja tutkijoille.

Tukijan yhteydessä toimivan lääketieteellisen tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin muutoksenhakujaoston tehtävänä on käsitellä alueellisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain 3 §:n 4–6 momenttien mukaisista lausunnoista tehdyt oikaisuvaatimukset. Muutoksenhakujaosto sai vuoden aikana kaksi oikaisuvaatimusta käsiteltäväkseen.

Kliinisistä lääketutkimuksista annettujen lausuntojen määrä yli kaksinkertaistui edellisvuodesta.

5.9 Adoptiolautakunta

Valviran yhteydessä toimiva adoptiolautakunta on itsenäinen kansallinen asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomainen adoptioasioissa sekä Haagin kansainvälisen adoptiosopimuksen mukainen Suomen adoptiokeskusviranomaisen. Adoptiolautakunnan 1.7.2017 alkanut toimikausi päättyi 30.6.2022, ja valtioneuvosto asetti uuden lautakunnan ajalle 1.7.2022 – 30.6.2027. Lautakunnan tehtävänä on seurata muun muassa adoptioasioiden kansallista ja kansainvälistä kehitystä ja tarvittaessa tehdä adoptioasioihin liittyviä aloitteita STM:lle.

Adoptiolautakunta myöntää, pidentää ja peruuttaa lupajaostossa adoptionhakijoille luvat kotimaiseen ja kansainväliseen adoptioon. Lisäksi kansainvälisten asioiden jaosto myöntää ja valvoo toimilupia kansainvälisen adoptiopalvelun antajille. Suomessa kansainvälisen adoptiopalvelun antajina toimivat Interpedia ry, Pelastakaa Lapset ry ja Helsingin kaupungin adoptiopalvelu. Vuonna 2023 voimassa olevia toimilupia oli vuoden lopussa viiteentoista yhteistyökontaktiin kahdeksassa maassa (Bulgaria, Etelä-Afrikka, Intia, Kolumbia, Thaimaa, Filippiinit, Tsekki, Kiina). Helsingin kaupungin kansainvälinen adoptiopalvelu ei ota enää uusia asiakkaita, mutta huolehtii loppuun vireillä olevat hakemukset sekä aikaisempien asiakkaidensa jälkipalvelutyön.

Palvelunantajien lakisääteisiin tehtäviin kuuluu adoption vahvistamisen jälkeen jälkipalvelun tehtäviä. Vuonna 2023 Valvira jakoi adoptiopalvelunantajille jälkipalvelun turvaamiseksi valtion budjetista myönnettyä rahoitusta yhteensä 94 500 euroa. Määrärahan turvin Suomeen adoptoiduille annetaan lakisääteistä ohjausta ja tukea adoptoidun taustaan liittyvän tiedon saamisessa sekä niin sanottujen juurimatkojen suunnitteluun. Palvelunantajat raportoivat jälkipalvelutyön kasvusta ja esittivät loppuvuonna 2023 Valviralle ja lautakunnalle toiveen, että määrärahan tasoa tarkistetaan huomioiden kustannus- ja asiakasmäärätasojen nousu.

Kokoukset

Adoptiolautakunnassa kokoontuvat säännöllisesti täysistunto, kansainvälisten asioiden jaosto sekä adoptiolupajaosto suppeassa ja laajassa kokoonpanossa. Täysistunto kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Kansainvälisten asioiden jaosto kokoontui kahdeksan kertaa. Lupajaosto

kokoontui 21 kertaa, joista 11 kertaa normaalissa kokoonpanossa ja kymmenen kertaa suppeassa kokoonpanossa. Adoptiolupapäätöksiä tehtiin kuusi vähemmän kuin 2022. Päätöstyypeittäin kasvua oli kotimaan adoptiolupien pidennyspäätöksissä.

Adoption jälkeisen tuen kehittämistarpeiden arviointi

Adoptiolautakunnan täysistunto tarkasteli adoption jälkeisen tuen saatavuutta, käyttäjäkokemuksista sekä palvelujen kehittämistarpeita. Lautakunta kuuli adoptioneuvonnan antajia, adoptiokuraattoria sekä adoptiotutkijoita tilanteista, joissa lapsi ei ole voinut syystä tai toisesta elää adoptioperheessään. Lautakunta kuuli asiantuntijoita sen pohtimiseksi, miten näistä sinänsä harvinaisista, mutta haastavista tilanteista, voisi saada tietoa adoption jälkeisen tuen kehittämiseen. Aiheen käsittely jatkuu 2024.

Kansainvälinen toiminta ja pandemiatilanteen seuranta

Adoptiolautakunta kutsui koolle palvelunantajakokouksen kerran vuoden aikana. Kokouksessa keskusteltiin palvelunantajien käytännön toimintaan ja kansainväliseen toimintaympäristöön liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä sekä annettiin palvelunantajille ohjausta. Suomalaisten palvelunantajien yhteistyö ulkomaisten yhteistyömaiden kanssa palautui pandemian sopeuttamistoimien ja matkustamisen vapautumisen jälkeen lähes ennalleen. Suomeen saapui 44 lasta palvelunantajien kautta. Määrä on kolme lasta vähemmän kuin vuonna 2022. Palvelunantajien toiminnassa selkeää kasvua on jälkipalvelutyössä Suomeen jo adoptoitujen kanssa. Tämän arvioidaan jatkuvan tulevana vuosina.

Lautakunta jatkoi muissa pohjoismaissa toteutuvan kansainvälisen adoptiotoiminnan selvitysten seuraamista, tuotti tietoa aiheesta STM:lle sekä keskusteli aiheesta adoptiolautakunnan täysistunnossa.

Lautakunnan myötävaikutuksella aikuiset, kansainvälisesti adoptoidut antoivat 11.8.2023 valtioneuvostolle lausunnon, jossa esitettiin toivomus, että adoptoituja otetaan mukaan hallituksen rasminvastaisten toimenpiteiden valmistelu- ja kehittämistyöhön.

Adoptiolautakunnan edustajat osallistuivat pohjoismaisten adoptiokeskusviranomaisien kokoukseen Skellefteåssa huhtikuussa 2023 sekä Pohjoismaisen adoptioneuvoston konferens-

siin Reykjavikissa syyskuussa 2023. Filippiinien adoptiokeskusviranomaisen järjestämään Global Consultation -konferenssiin osallistuttiin syyskuussa 2023 etäyhteyksin.

Lautakunnan edustajat osallistuivat Haagin adoptiosopimuksen jäsenvaltioiden maksuasioiden ohjeistuksia päivittävän työryhmän työskentelyyn sekä jäsenvaltioiden jälkipalvelutyön toteuttamista seuraavaan kokoukseen.

Muu toiminta

Kesällä 2022 aloitettu adoptiohakemusten vastaanotto turvalomakkeilla ja sähköinen asiakirjasäilytys ovat jatkuneet ja vakiintuneet. Aikaisempien lautakuntakausiin paperinen arkisto seuloitiin 2023 ennakkoiden tulevaa luovutusta Kansallisarkistolle aineiston digitointia ja pysyvää säilytystä varten.

Adoptiolupapäätökset	2021	2022	2023
Päätökset adoptioluvan hakijoille	192	163	160
Päätökset olosuhdemuutosilmoitusten perusteella	27	25	22
Yhteensä	219	188	182

Taulukko 17: Adoptiolupapäätökset.

Palvelunantaja. Saapuneet lapset	2021	2022	2023
Interpedia	41	37	44
Pelastakaa lapset ry	25	19	10
Helsingin kaupungin adoptiopalvelu	1	1	0
Yhteensä	67	57	54

Taulukko 18: Saapuneet lapset.

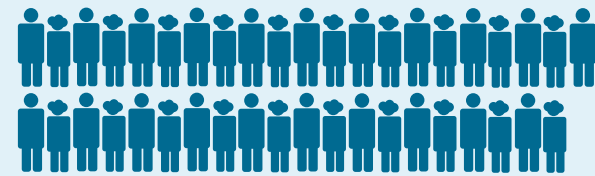
6 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Valviran henkilötyövuosien (HTV) määrä oli 207 vuonna 2023. Vakinaisen henkilöstön määrä nousi 167:ään, kun luku vuonna 2022 oli 162. Henkilötyövuosien kasvu johtui virastolle myönnetystä uusista lisäresursseista, joilla vahvistettiin ydinprosessien mukaista osaamista sekä uusia virastolle osoitettuja tehtäviä. Lisäksi virastossa oli käynnissä useita kehittämissankkeita, joihin oli osoitettu määräaikaista projektihenkilöstöä.

Henkilöstömäärä (htv)

207

Vuonna 2022
vastaava luku oli 190 htv
ja 173 htv vuonna 2021.

Sukupuolijakauma (%)

mies 22,5

nainen 77,5

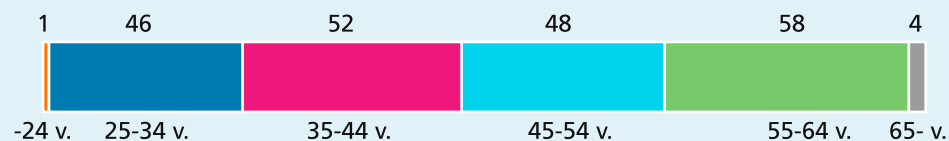

Valviran henkilötyövuoden hinta vuonna 2023 oli 73 364 euroa, vuonna 2022 hinta oli 71 735 euroa ja 70 802 euroa vuonna 2021 (Tahti-henkilöstötietojärjestelmän raportti). Korkeakouluharjoittelijoita oli vuoden 2023 aikana 28. Valviran henkilöstön keski-ikä oli 46,0 vuotta, mikä oli hieman alhaisempi kuin koko sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan keski-ikä (46,4 vuotta). Laskennallisen eläköitymisiä oli saavuttanut 15 henkilöä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle asettamissa tulostavoitteissa oleva osaamista, oppimista ja uudistumista koskeva työhyvinvointikyselyn indeksi vuonna 2023 oli 3,67 (3,51 vuonna 2022 ja 3,49 vuonna 2021). Niin ikään tulostavoitteissa oleva Työnantajakuva ja arvot -indeksi oli 3,99 vuonna 2023 (3,91 vuonna 2022 ja 3,83 vuonna 2021). Molemmat indeksit jatkoivat paranemistaan.

Ikäjakauma

Keski-ikä

46 vuotta

Keski-ikä oli 45,8 v vuonna 2022 ja 45,9 v vuonna 2021.

Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä

65 vuotta

Vuonna 2022 vastaava luku oli 65 ja 67 vuonna 2021.

Työtyytyväisyysindeksi

3,78

Työtyytyväisyysindeksi oli 3,67 vuonna 2022 ja 3,56 vuonna 2021.

Sairauspoissaolo (pv/htv)

6,9

Vuonna 2022 vastaava luku oli 6,3 ja 5,4 vuonna 2021.

Kokonaisuutena työhyvinvointi-indeksi nousi 3,78:aan (3,67 vuonna 2022 ja 3,56 vuonna 2021).

Valvira panostaa vuosittain merkittävästi henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Vuoden 2023 aikana saatiin valmiiksi strategisten osaamisten määrittelyprojekti. Lisäksi toteutettiin kysely ja järjestettiin työpajoja esihenkilöille strategisten osaamisten nykytilasta, kehittämissuunnitelmista ja rekrytoinneissa hyödyntämisestä. Viraston henkilöstölle järjestettiin erilaisia koulutuksia ja vertaisoppimistilaisuuksia muun muassa työhyvinvoinnista, saavutettavuudesta ja tekoälystä. Henkilöstö osallistui monipuolisesti viraston sisäisiin sekä ulkopuolisten järjestämiin koulutuksiin ja seminaareihin. Näiden lisäksi oli suuri määrä työssäoppimista. Uusi viraston perehdytysprosessi syvensi uusien henkilöiden työhön perehtymistä entisestään.

Sisäistä ja ulkoista liikkuvuutta tuettiin osana osaamisen kehittämistä. Sisäistä liikkuvuutta on tuettu liittämällä tämä osaksi rekrytointiprosessia, jossa määräaikaista tehtäviä avataan mahdollisuuksien mukaan myös henkilöstölle sisäisen ilmoittautumisen kautta. Liikkuvuutta on edistetty myös valtionhallinnon sisällä. Viraston henkilöstöstä 5,7 % työskenteli 2023 joulukuussa virkakierrossa. Näistä 3,3 % työskenteli viraston ulkopuolella. Lisäksi virastossa työskenteli kolme henkilöä virkakierrossa muualta.

Viraston aiemmin aloitettua työnantajakuvan kehittämistä jatkettiin vuonna 2023. Ulkoista työnantajakuvaviestintää tehtiin aktiivisesti sosiaalisessa mediassa rekrytointien yhteydessä sekä julkaisemalla tiimien ja asiantuntijoiden esittelyjä ja tietoa Valviran toiminnasta ja henkilöstöstä lukuina. Myös sisäisen työnantajakuvan kehittämiseen panostettiin. Hyvää palautetta saaneiden perehdyttämistilaisuuksien järjestämistä jatkettiin. Lisäksi aloitettiin korkeakouluharjoittelijoiden verkosto, jolla tuettiin harjoittelusta saatua työntekijäkokemusta.

Tasavallan presidentti myönsi itsenäisyyspäivänä neljälle erityisen ansioituneelle valviralaiselle kunniamerkit.

	2021	2022	2023
1. Henkilöstöresurssit			
henkilöstömäärä, vuoden lopussa	182	200	209
henkilöstömäärä, naiset	146	156	162
henkilöstömäärä, miehet	36	44	47
henkilötyövuodet	173	190	207
sukupuolijakauma %			
naiset	80,2	78,0	77,5
miehet	19,8	22,0	22,5
keski-ikä	45,9	45,8	46,0
keski-ikä, naiset	45,6	45,5	45,6
keski-ikä, miehet	47,3	46,8	47,3
henkilöstömäärät ikäluokittain			
15-24	1,0	1,0	1,0
25-34	42,0	43,0	46,0
35-44	47,0	55,0	52,0
45-54	35,0	40,0	48,0
55-64	55,0	60,0	58,0
65-	2,0	1,0	4,0
eläkkeelle siirtymisen keski-ikä	67,0	65,0	65,0
henkilöstörakenne			
johdon ja muiden esimiesasemassa toimivien henkilöiden %-osuus henkilöstöstä vuoden lopussa	5,7	5,7	5,8
asiantuntijatehtävissä toimivien henkilöiden %-osuus henkilöstöstä vuoden lopussa	45,1	53,4	54,9
koulutustasoindeksi	6,3	6,4	6,5
koulutustasoindeksi, naiset	6,1	6,4	6,4
koulutustasoindeksi, miehet	6,8	6,7	6,7
vakinaiset	150,0	162,0	167,0
vakinaiset naiset	118,0	127,0	130,0
vakinaiset miehet	32,0	35,0	37,0

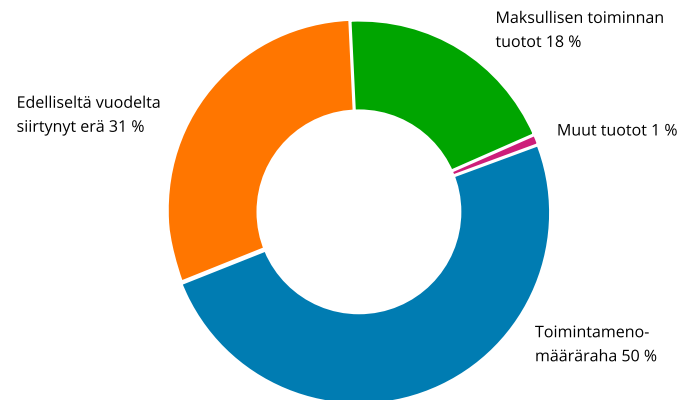
	2021	2022	2023
määräaikaiset (sis.työllistetyt)	32,0	38,0	42,0
määräaikaiset naiset	28,0	29,0	32,0
määräaikaiset miehet	4,0	9,0	10,0
kokoaikaiset	174,0	194,0	201,0
kokoaikaiset naiset	139,0	151,0	154,0
kokoaikaiset miehet	35,0	43,0	47,0
osa-aikaiset	8,0	6,0	8,0
osa-aikaiset naiset	7,0	5,0	8,0
osa-aikaiset miehet	1,0	1,0	0,0
säännöllisenä työaikana tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	83,4	82,8	82,8
kokonaistyövoimakustannukset, €/vuosi	12 283 121,9	13 647 973,7	15 177 185,2
tehdyn työajan palkat, %-osuus palkkasummasta	79,1	78,6	78,7
välilliset työvoimakustannukset, €/vuosi	4 219 956,9	4 739 884,6	5 122 310,3
ja niiden %-osuus tehdyn työajan palkoista	52,3	53,2	50,9
2. Työhyvinvointi			
Kokonaistyytyväisyysindeksi	3,56	3,67	3,78
lähtövaihtuvuus %	3,7	12,8	8,24
tulovaihtuvuus %	8,6	12,8	12,9
työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä	0,0	0,0	0,0
sairauspoissaolot, työpäivää/htv	5,4	6,3	6,9
3. Henkilöstöinvestoinnit			
työtyytyväisyyden edistäminen, €/htv	75,8	509,2	328,8
työkunnan edistäminen, €/htv	463,7	252,8	242,2
koulutus ja kehittäminen, työpäivää/htv	0,6	1,8	1,8
koulutus ja kehittäminen, €/htv	640,3	924,7	178,5
työterveyshuolto, €/htv	703,3	453,3	605,7

Taulukko 19: Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.

7 Tilinpäätösanalyysi

7.1 Rahoituksen rakenne

Valvira on osittain nettobudjetoitu virasto. Valviran toimintamomentille kirjataan terveyden- ja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevista laillistamis- ja nimikesuojauspäätöksistä, tupakkalain mukaisista ilmoituksista, valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien lupatoiminnasta sekä valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista saatavat tulot. Viraston bruttobudjetoidut tulot kirjataan pääluokkaan 12. Niistä valtaosa on alkoholilupahallinnon ja -valvonnan tuloja sekä tupakan valvontamaksuja.

Kuvio 12: Rahoituksen rakenne.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Vuoden 2023 talousarviossa Valviralle myönnettiin yhteensä 16,264 milj. euroa, jonka lisäksi oli käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtynyttä määrärahaa 9,928 milj. euroa. Toiminnan kulut ilman investointimenoja olivat 23,884 milj. euroa. Vuodelle 2024 siirtyi 7,993 milj. euroa. Siirtyvä määräraha laski edellisestä vuodesta 1,935 milj. euroa. Siirtyvän määrärahan käyttösuunnitelmaa suurempaan määrään vaikuttivat erityisesti nettobudjetoitujen tulojen kasvu 1,264 milj. eurolla sekä palvelujen ostojen suunniteltua pienempi toteutuma, noin 0,765 milj. euroa. Siirtyvään määrärahaan sisältyy Soteri-hankkeeseen sidottua määrärahaa noin 0,382 milj. euroa.

Siirtyvään määrärahaan sisältyy myös noin 0,240 milj. euroa tupakkalain mukaisiin ilmoitus- ja valvontamaksutuloihin liittyviä epävarmoja myyntisaamisia.

Tuloarviomomentille 12.33.02 kertyi tuloja 1,767 milj. euroa. Tuloja kertyi noin 0,222 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2022.

Toiminnan kulut (1 000 euroa)	Toteutuma 2021	Toteutuma 2022	Toteutuma 2023	Muutos
Henkilöstömenot	12 083	13 544	15 187	1 643
Vuokrat	670	684	738	54
Palvelujen ostot	3 896	4 654	7 526	2 872
Muut menot	367	397	433	36
Investointimenot	462	322	462	140
Yhteensä	17 478	19 601	24 346	4 745

Taulukko 20: Toimintamenot (momentti 33.02.05), kulurakenne vuosina 2021–2023.

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Maksullisen toiminnan tuotot olivat 7,517 milj. euroa ja laskua oli edelliseen vuoteen verrattuna noin 90 000 euroa. Tuottokertymää pienensi noin 0,865 milj. euron suuruiset tileistäpoistot, jotka johtuivat pääosin tupakkalain mukaisten ilmoitus- ja valvontamaksujen tileistäpoistoista.

Toiminnan kulut 21,294 milj. euroa kasvoivat edellisestä vuodesta 2,146 milj. eurolla. Eniten kasvoivat palveluiden ostot 2,872 milj. euroa sekä henkilöstökulut 1,664 milj. euroa. Palveluiden ostojen kasvuun vaikutti merkittävästi Soteri-järjestelmään myönnetty erityisrahoitus. Henkilöstökulujen nousuun vaikutti viraston henkilöstön määrän kasvu edelliseen vuoteen verrattuna sekä virkaehtosopimuspalkkojen nousu. Valmistus omaan käyttöön kasvoi 2,668 milj. euroa.

Tilikauden kulujäämä oli -14,832 milj. euroa. Kulujäämän muutos edelliseen vuoteen verrattuna oli -2,956 milj. euroa.

7.4 Tase

Taseen loppusumma oli 11,325 milj. euroa. Taseen loppusumma kasvoi vuoden 2022 tilinpäätöksestä 2,827 milj. euroa.

Muiden pitkävaikutteisten menojen määrä kasvoi 4,114 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu johtui Allu -järjestelmän aktivoimisesta käyttöomaisuuteen. Keskeneräisen käyttöomaisuuden määrä väheni 0,772 milj. euroa. Keskeneräinen käyttöomaisuus koostuu Soteri -tietojärjestelmästä. Käyttöomaisuuden arvo väheni poistojen vaikutuksesta noin 0,653 milj. euroa.

Myyntisaamisten määrä taseessa oli 1,011 milj. euroa. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,722 milj. euroa. Ostovelkojen määrä oli 1,248 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 72 000 euroa. Siirtovelkojen määrä kasvoi 1,418 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

8 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Valviran taloussäännön mukaan sisäisen valvonnan menettelyt kytkeytyvät viraston toimintaprosesseihin, ja viraston työntekijät toteuttavat niitä jatkuvasti omissa tehtävissään. Virastossa on sisäisen valvonnan toteuttamiseksi toiminnan ja talouden hallinta- ja raportointimenetelmät täsmäytys-, kontrolli- ja varmennustoimenpiteinen. Ylijohtajan suorittama valvonta perustuu taloussäännön mukaisesti ensisijaisesti johtoryhmätyöskentelyyn ja tulosarviointiin. Vuoden 2023 aikana ylijohtaja on seurannut erikseen eräiden viraston toimintojen ja hankkeiden (Soteri -hanke, Allu 2.0 -hanke ja Valtava-hanke) toteutumista. Lisäksi johtajat ja esihenkilöt valvovat vastuullaan olevaa toimintaa.

Valviran riskienhallinnan toimintaohjeen mukaisesti riskit ja niiden hallintatoimenpiteet arvioidaan vuosittain viraston vuosikellon mukaisesti. Vuoden 2023 riskikartoitus toteutettiin loppuvuodesta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan arviointi toteutettiin viraston ylijohtajalle ja johtajille suunnatulla kyselyllä hyödyntäen valtiovarain controller-toiminnon arviointikehikkoa. Arvioinnin perusteella sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimivat virastossa melko hyvin (pisteluku 2,9/4). Koko arvioinnin keskiarvo oli sama kuin edellisenä vuonna. Tulokset paranivat edellisestä vuodesta esimerkiksi viraston toiminnan ja hankkeiden konkreettisten tulostavoitteiden asettamisessa sekä hankintaprosessien hallinnassa. Lisäksi voidaan todeta, että riskien tunnistamisen, arvioinnin ja hallinnan prosessien tulokset ovat vakiintuneet vahvalle tasolle. Handin sopimustenhallinta -moduuli on otettu kattavasti käyttöön.

9 Arviointien tulokset

Valviran sisäisen tarkastuksen toteutti vuonna 2023 BDO Oy. Tarkastuksen kohteena oli hanke- ja projektinhallinnan taso Allu 2.0 -hankkeessa (alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke). Tarkastuksen perusteella hankkeen hallinnan ja johtamisen katsottiin olevan kehitettävällä tasolla. Tarkastuksessa tehtiin havaintoja hyvistä käytännöistä, toimivista käytännöistä sekä kehitettävistä käytännöistä. Yhtään kriittistä havaintoa ei tehty. Monet hankkeen etenemiseen ja johtamiseen liittyvät haasteet johtuivat järjestelmätoimittajan toiminnasta. Tarkastuksessa havaittiin joitakin kehittämiskohteita, jotka edellyttävät erillisiä kehittämistoimia. Kehittämistoimet on suunniteltu ja niille on määritelty tavoiteaikataulu sekä vastuut.

Aluehallintovirasto otti uuden valvira.fi-sivuston kattavaan saavutettavuusvalvontaan, johon se valitsee laajasti käytettyjä yhteiskunnallisesti merkittäviä verkkosivustoja. Saavutettavuusvalvonta toteutettiin marras-joulukuun aikana. Valvontaraportissaan aluehallintovirasto yksilöi sivuston saavutettavuusvaatimuksia koskevat puutteet ja kehotti korjaamaan ne mahdollisimman pian. Raportin mukaan sivustolla oli puutteita skaalautuvuudessa, näppäimistön kohdistuksen ilmaisimessa ja linkkien erottuvuudessa. Valvira ryhtyi välittömästi korjaamaan valvonnassa esiin nousseita saavutettavuuspuutteita. Valvonta ei antanut aihetta muihin toimenpiteisiin.

10 Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Valvirassa ei havaittu väärinkäytöksiä vuoden 2023 aikana.

TALOUSARVION TOTEUTUMALASKELMA

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2023	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	524,40	691	690,66	0,00	100
11.04.01. Arvonlisävero	524,40	691	690,66	0,00	100
12. Sekalaiset tulot	1 993 754,95	1 800 500	1 800 500,00	0,00	100
12.33.02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 989 260,83	1 766 766	1 766 765,80	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	4 494,12	33 734	33 734,20	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä	1 994 279,35	1 801 191	1 801 190,66	0,00	100

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2023	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	15 911 881,25	17 749 689	9 756 833,89	7 992 855,28	17 749 689,17	0,00	9 927 746,49	26 191 746,49	18 198 891,21	7 992 855,28
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	786 881,25	1 485 689	1 485 689,17		1 485 689,17	0,00				
33.02.05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (S2)	15 125 000,00	16 264 000	8 271 144,72	7 992 855,28	16 264 000,00	0,00	9 927 746,49	26 191 746,49	18 198 891,21	7 992 855,28
Määrärahatilit yhteensä	15 911 881,25	17 749 689	9 756 833,89	7 992 855,28	17 749 689,17	0,00	9 927 746,49	26 191 746,49	18 198 891,21	7 992 855,28

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole valtuuksia.

TUOTTO- JA KULULASKELMA

	1.1.2023-31.12.2023		1.1.2022-31.12.2022	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	7 516 641,99		7 607 389,43	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	6 900,00		0,00	
Muut toiminnan tuotot	391 124,01	7 914 666,00	425 228,48	8 032 617,91
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	46 536,71		61 055,61	
Henkilöstökulut	15 477 944,81		13 814 204,71	
Vuokrat	737 952,44		684 230,27	
Palvelujen ostot	7 526 000,72		4 653 630,16	
Muut kulut	386 152,31		336 192,96	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-3 533 730,22		-865 993,07	
Poistot	653 339,54	-21 294 196,31	464 919,46	-19 148 240,10
JÄÄMÄ I		-13 379 530,31		-11 115 622,19
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	32 477,04		31 269,72	
Rahoituskulut	-45,09	32 431,95	-5,00	31 264,72
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	15,51		0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	15,51	-5 113,33	-5 113,33
JÄÄMÄ II		-13 347 082,85		-11 089 470,80
JÄÄMÄ III		-13 347 082,85		-11 089 470,80
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	690,66		524,40	
Suoritettavat arvonlisäverot	-1 485 632,54	-1 484 941,88	-786 881,25	-786 356,85
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-14 832 024,73		-11 875 827,65

	31.12.2023		31.12.2022	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIK. SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot	4 685 343,47		570 955,40	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 399 332,10	10 084 675,57	6 171 405,87	6 742 361,27
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		10 084 675,57		6 742 361,27
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	1 011 229,03		1 733 139,94	
Siirtosaamiset	223 131,36		20 897,12	
Muut lyhytaikaiset saamiset	6 074,14	1 240 434,53	974,55	1 755 011,61
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kirjanpitoyksikön tulotilit	400,00		650,00	
Kirjanpitoyksikön menotilit	-320,79	79,21	-315,17	334,83
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		1 240 513,74		1 755 346,44
VASTAAVAA YHTEENSÄ		11 325 189,31		8 497 707,71

	31.12.2023		31.12.2022	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Edellisten tilikausien pääoman muutos	4 300 279,30		4 354 179,18	
Pääoman siirrot	16 102 110,61		11 821 927,77	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-14 832 024,73	5 570 365,18	-11 875 827,65	4 300 279,30
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA				
Ostovelat	1 248 171,66		1 176 495,31	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	336 248,77		281 983,55	
Edelleen tilittävät erät	314 876,83		290 398,83	
Siirtovelat	3 850 520,37		2 432 467,89	
Muut lyhytaikaiset velat	5 006,50	5 754 824,13	16 082,83	4 197 428,41
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		5 754 824,13		4 197 428,41
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		11 325 189,31		8 497 707,71

LIITETIEDOT

Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Kohta 5: Selvitys edellistä vuotta koskevista tiedoista

Tilinpäätöksen laatimisperusteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Tilinpäätösvuoden tiedot ovat vertailukelpoisia vuoden 2022 tietoihin.

Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2023	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.02.05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (Siirtomääräraha 2 v)	Bruttomenot	21 195 132,68	20 564 000	14 417 803,27		22 410 658,55				24 345 549,76	
	Bruttotulot	6 070 132,68	4 300 000	6 146 658,55		6 146 658,55				6 146 658,55	
	Nettomenot	15 125 000,00	16 264 000	8 271 144,72	7 992 855,28	16 264 000,00	0,00	9 927 746,49	26 191 746,49	18 198 891,21	7 992 855,28

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2023	2022
Henkilöstökulut	13 006 687,57	11 602 452,82
Palkat ja palkkiot	12 759 321,91	11 375 319,48
Tulosperusteiset erät	2 631,00	5 159,00
Lomapalkkavelan muutos	244 734,66	221 974,34
Henkilösivukulut	2 471 257,24	2 211 751,89
Eläkekulut	2 194 750,07	1 982 925,51
Muut henkilösivukulut	276 507,17	228 826,38
Yhteensä	15 477 944,81	13 814 204,71
Johdon palkat ja palkkiot, josta	486 701,71	534 573,38
- tulosperusteiset erät	2 631,00	5 159,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	397,80	240,00
Johto	320,00	240,00
Muu henkilöstö	77,80	0,00

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytävissä oleva enimmäismäärä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavia tietoja.

Voimassa olevat takuut ja niiden käytävissä oleva enimmäismäärä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavia tietoja.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavia tietoja.

Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

€	Talousarviomenot 2023	Määrärahatarve 2024	Määrärahatarve 2025	Määrärahatarve 2026	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	766 491,00	803 584,80	0,00	0,00	0,00	803 584,80

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

€	Talousarviomenot 2023	Määrärahatarve 2024	Määrärahatarve 2025	Määrärahatarve 2026	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
Muut sopimukset ja sitoumukset yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut monivuotiset vastuut yhteensä	766 491,00	803 584,80	0,00	0,00	0,00	803 584,80

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 14: Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 15: Velan muutokset

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Liite 18: Kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma sekä kuvaus kustannuslaskennan periaatteista

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ei ole ilmoitettavaa.

Allekirjoitukset

Tilinpäätös on käsitelty Valviran johtoryhmässä 7.2.2024.

Tilinpäätös hyväksytty Helsingissä 7.2.2024.

Ylijohaja

Markus Henriksson

Taluspäällikkö

Pasi Katajisto

Tilintarkastajan merkintä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran tilintarkastuksesta vastaa Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka antaa tarkastuksesta tilintarkastuskertomuksen.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valvira, PL 43, 00521 Helsinki
Käyntiosoite: Ratapihantie 9, Helsinki (Pasila)
vaihde 0295 209 111
kirjaamo(at)valvira.fi

©Valvira 2024